

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет магістерської підготовки
Кафедра екології та охорони довкілля

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: Оцінка рекреаційного навантаження на території і об'єкти
природно-заповідного фонду Херсонської області

Виконала студентка 2 курсу групи МЕБ-19
спеціальності 101- Екологія
Зубарева Юлія Антонівна

Керівник к.геогр.н., доцент
Нагаєва Світлана Павлівна

Рецензент к.геогр.н., доцент
Сербов Микола Георгійович

Одеса 2021

АНОТАЦІЯ

Зубарєва Ю.А. Оцінка рекреаційного навантаження на території і об'єкти природно-заповідного фонду Херсонської області.

Актуальність теми дослідження. Для збереження, раціонального використання і відтворення природних комплексів, ландшафту, стану рослинного і тваринного світу, культурної і естетичної цінності об'єктів природно-заповідного фонду необхідно регулювання рекреаційних навантажень на ці території у зв'язку зі значним розвитком еколого-туристичної діяльності.

Мета і задачі дослідження. Аналіз та оцінка сучасного рекреаційного навантаження на території і об'єкти природно-заповідного фонду Херсонської області.

Об'єктом дослідження є природно-заповідний фонд Херсонської області.

Предмет дослідження – оцінка рекреаційного навантаження території і об'єкти природно-заповідного фонду району досліджень .

Матеріали і методи дослідження. Для оцінки рекреаційного навантаження використані методичні рекомендації щодо визначення максимального рекреаційного навантаження на природні комплекси та об'єкти у межах природно-заповідного фонду України. За вихідні дані прийняті кількісні та якісні показники природно-заповідного фонду з екопаспорту Херсонської області, статистичні дані відвідування туристів 2-ох біосферних заповідників та 3-х національних природних парків за 2020 рік.

***Результати дослідження.* Рекреаційні навантаження на території ПЗФ Херсонської області за 2020р. не перевищують нормативних значень, що дає змогу залучати більшу кількість туристів.**

Наукова новизна одержаних результатів: Дослідження, аналіз та оцінка на території і об'єкти природно-заповідного фонду Херсонської області за 2020р.(рік пандемії).

Теоретичне і практичне значення. Отримані результати можуть бути використані при розробці напрямів раціонального використання природних ресурсів ПЗФ Херсонської області.

Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків та 2 додатків. Обсяг роботи з урахуванням додатків складає 93 с., в т.ч. 15 рис., 7 табл. Та 28 літературних джерел.

Ключові слова: природно-рекреаційні ресурси, природно-заповідний фонд, біосферний заповідник, національний природний парк, регіональний ландшафтний парк, рекреаційне навантаження, екологічна стежка.

SUMMERY

Zubareba Y.A. Assessment of Recreational Load on the Territory and Objects of The Nature Reserve Fund in Kherson Oblast.

Relevance of the research topic. To preserve, rational use and reproduction of natural complexes, landscape, flora and fauna, cultural and aesthetic value of nature reserves, it is necessary to regulate recreational activities in these areas due to the significant development of ecological and tourist activities.

The purpose and objectives of the study. Analysis and assessment of modern recreational load on the territory and objects of the nature reserve fund of Kherson region.

The object of the study is the nature reserve fund of Kherson region.

The subject of the research is the assessment of the recreational load of the territory and objects of the nature reserve fund of the research area.

Materials and methods of research. To assess the recreational load, methodological recommendations were used to determine the maximum recreational load on natural complexes and objects within the nature reserve fund of Ukraine. Quantitative and qualitative indicators of the nature reserve fund from the eco-passport of the Kherson region, statistical data of visiting of tourists of 2 biosphere reserves and 3 national natural parks for 2020 are accepted as initial data.

Results of the research. Recreational loads on the territory of the NPF of Kherson region for 2020. do not exceed the normative values, which allows to attract more tourists.

Results of the research. Recreational loads on the territory of the NPF of Kherson region for 2020. do not exceed the normative values, which allows to attract more tourists.

Scientific novelty of the obtained results: Research, analysis and evaluation on the territory and objects of the nature reserve fund of Kherson region for 2020 (year of pandemic).

Theoretical and practical significance. The obtained results can be used in the development of areas of rational use of natural resources of the KZF region.

The work consists of an introduction, three main sections, conclusions and 2 appendices. The volume of work taking into account the applications is 93 s., Including 15 Fig., 7 Tab. And 28 literary sources.

Key words: natural and recreational resources, nature reserve fund, biosphere reserve, national nature park, regional landscape park, recreational load, ecological trail.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ.....	8
ВСТУП.....	9
1 ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ УМОВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	12
1.1 Географічнеположення.....	12
1.2 Кліматичніумови.....	13
1.3 Гідрологічніресурси.....	18
1.4 Ґрунтовіресурси.....	19
1.5 Біорізноманіття.....	23
2 СУЧАСНИЙ СТАН ПЗФ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	25
2.1 Загальніположення.....	25
2.2 Показникзначущостімережі ПЗФ.....	23
2.3 Оцінка значущості природно заповідного фонду.....	30
2.4 Вплив туристичної діяльності на природне середовище.....	32
3 ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОЦІНКА СУЧАСНГО РЕКРЕАУЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ОБЄКТИ ПЗФ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	35
3.1 Методологічніпідходиоцінкирекреаційногонавантаження на природнікомплекси.....	35
3.2 Рекреаційненавнтаження на БЗ «Асканія Нова».....	50
3.3 Рекреаційненавнтаження на НПП «Олешківськіпіски».....	57
3.4 Рекреаційненавнтаження на НПП «Джарилгацький».....	61
3.5 Рекреаційненавнтаження на БЗ «Чорноморський».....	67
3.6 Рекреаційненавнтаження на БЗ «Азово-Сиваський».....	73
3.7 Узагальнення результатів дослідження.....	77
ВИСНОВКИ.....	79
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	82
ДОДАТКИ.....	85

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ
І ТЕРМІНІВ

БЗ – біосферний заповідник

ПЗФ – природно-заповідний фонд

НПП – національний природний парк

ПР - природні ресурси

РН – рекреаційне навантаження

ВСТУП

Херсонської області має вигідне географічне положення у південній частині України в межах Причорноморської низовини.

Кліматичні умови, наявність значною кількості об'єктів природно-заповідного фонду, велике біорізноманіття сприяють заохоченню до себе значної кількості вітчизняних та іноземних туристів.

Тому важливим є дослідження та оцінка рекреаційного навантаження на території об'єктів природно-заповідного фонду Херсонської області, не завдаючи шкоди природним комплексам ПЗФ та при цьому відповідали інтересам населення та підтримували компоненти природних геосистем на відповідному рівні .

На території Херсонської області знаходиться 79 природно-заповідних об'єктів загальна площа, яких складає 224171,00 га.

Метою магістерської роботи є дослідження об'єктів природно-заповідного фонду, їх привабливість для туристів та оцінка сучасного рекреаційного навантаження на природні комплекси та об'єкти природно-заповідного фонду Херсонської області.

Об'єктом дослідження є природно-заповідний фонд Херсонської області.

Предмет дослідження – оцінка впливу екотуристичної діяльності на стан природно-заповідного фонду району досліджень .

Методи і матеріали досліджень. Методичні рекомендації, щодо визначення максимального рекреаційного навантаження на об'єкти у межах природно-заповідного фонду України за зонально-регіональним розподілом. За вихідні дані прийняті кількісні та якісні показники природно-заповідного фонду з екопаспорту Херсонської області, статистичні дані відвідування туристів 2-ох біосферних заповідників та 3-х національних природних парків за 2020 рік.

Під час написання роботи були вирішені та проаналізовані наступні завдання:

- характеристика природних умов Херсонської області (включаючи оцінку біокліматичних умов у літній період);
- дослідження сучасного стану розвитку природно-заповідного фонду Херсонської області;
- оцінка рекреаційного навантаження на території ПЗФ Херсонської області (розрахунок та аналіз максимального та фактичного рекреаційного навантаження на досліджуваних об'єктах ПЗФ, розрахунок ємності розроблених екостежок).

Основні результати досліджень опробовані в наступних публікаціях:

1. Зубарева Ю. А., Нагаєва С.П. Характеристика біокліматичних умов Херсонської області X Международная научно-практическая конференция “SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF MODERN SOCIETY”, 27-29 мая 2020. Ливерпуль, Великобритания. С. 733.
2. Зубарева Ю. А., Нагаєва С.П. Оцінка природно заповідного фонду Херсонської області. X Международная научно-практическая конференция “TOPICAL ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE”. 4-6 июня 2020г. София, Болгария .С 583.
3. Зубарева Ю.А, Нагаєва С.П. Заповідний фонд Херсонщини як загальнодержавна складова. Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих вчених« Сталий розвиток країн в рамках європейської інтеграції» Житомирська політехніка. 12 листопада 2020р. Житомир. С.143.
4. Зубарева Ю.А, Нагаєва С.П., Чернякова О.І. Оцінка рекреаційного навантаження на території об'єктів природно-заповідного фонду Херсонської області. V Международная научно-практическая конференция FUNDAMENTAL AND APPLIED RESEARCH IN THE MODERN WORLD. 16-18 декабря 2020. м. Бостон, США.
5. Зубарева Ю.А Нагаєва С.П., Чернякова О.І. Оцінка рекреаційного

навантаження на територію біосферного навантаження “Аскнія-Нова”.

IV Международная научно-практическая конференция “WORLD SCIENCE: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS” 23-25 грудня 2020. Торонто, Канада.

6. Нагаєва С.П., Зубарева Ю.А. Дослідження впливу еколого-туристичної діяльності на територію біосферного заповідника Асканія-Нова.-Таврійський науковий вісник. №119. Херсон. 2020.(у друці)

1 ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ УМОВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1 Географічне положення, рельєф

Херсонська область знаходиться на півдні України, у межах Причорноморської низовини. Межує на півдні з Миколаївською, на північній межі - з Дніпропетровською, на сході - Запорізькою областю України, на півдні з Автономною Республікою Крим[3].

Херсонська область відноситься до зони степу. Площа області складає 28 461 км², довгота з півдня на північ - 180 км, зі сходу на захід - 258 км.

Рисунок 1.1 Карта-схема розташування Херсонської області[2]

Головною особливістю географічного розташування є вихід до Азовського і Чорного морів та Дніпровської водної магістралі. Тобто мають місце широкі перспективи для подальшого розвитку морських і річкових перевезень, індустрії відпочинку.

Рельєф престален рівнин, середній похил з північного сходу на південний захід за течією річки Дніпро до Чорного моря. На півночі і

північному сході правого берегу знаходиться найвища точка поверхні над рівнем моря до 100 і більше метрів.

Для Побережної частини області характерні балки, для лівобережної – неглибокі замкнуті пониження (поди), частково заповнені водою і вкриті болотною рослинністю. Найбільші поди - Агайманській, Зелений і інш. Від Каховки до Кінбурнської коси вздовж Дніпра, у вигляді семи великих (Каховського, Козаче-Лагерського, Алешковського, Збур'ївського, Іванівського, Кінбурнського і Чалбасського) масивів (арен) тягнуться нижньоднепровські піски, що займають більше 200 тис. гектарів. Уздовж морського узбережжя тягнуться низькі піщані острови, півострови і коси, найбільші з яких – острів Джарилгач, півострів Ягорлицький Кут, коси Тендрівська, Арабатська Стрілка, Кінбурнська. Між косами і островами в сушу глибоко врізаються Дніпровський лиман, Тендрівська, Каргінській, Каланчацький, Перекопський та інші затоки. [4]. Найбільш розчленоване узбережжя Сиваша. Тут багато заток і півостровів. Найбільший з півостровів – Чонгар, ділить Сиваш на дві частини: східну і західну.

На території Херсонської області розповсюджені цементні і цегляно-черепичні глини (поширені в Білозерському, Генічеському, Каланчацькому районах), мергель (поблизу Берислава, Каховки, смт Калінінське Великоолександрівського району), вапняк (в Великоолександрівському, Високопільському та Бериславському районах), будівельний пісок (в Білозерському районі), сіль (в Голопристанському та Генічеському районах), торф (в Голопристанському районі).

1.2 Кліматичні умови

Херсонська область розташована в зоні помірно-континентального посушливого клімату. Влітку тут стоїть дуже спекотна суха погода, а зима - досить тепла і малосніжна. Для цієї місцевості характерна значна хмарність. В

осінньо-зимовий сезон цеобумовлено проходженням фронтів. Хмари мають "купчасті" форму через підвищену конвекцію [6].

Влітку сюди надходять теплі повітряні маси з Північної Африки, Малої Азії і Балканського півострова, взимку – маси арктичного повітря, які є причиною ранніх осінніх і пізніх весняних заморозків. Під впливом азіатських антициклонів переважають вітри східних напрямків.

Зима в основному тепла, малосніжна, осінь і весна часто сухі і сонячні. Середня річна температура $+10^{\circ}\text{C}$, максимальна $+40^{\circ}\text{C}$, мінімальна $-31,5^{\circ}\text{C}$. Тривалість безморозного періоду в середньому за рік 179 днів. Середньорічна кількість опадів - від 300 до 420 мм. Вегетаційний період триває 200 днів. Природні умови сприяють вирощуванню зернових і баштанних культур, винограду.

Як відомо, клімат півночі регіону впливає не тільки на спосіб життя його жителів, але і на його інфраструктуру, розвиток сільськогосподарства, промисловості.

Опади в Херсонській області мало характерні і бувають тільки в період проходження атмосферних фронтів. У північній частині регіону річна кількість опадів в середньому на 30% більше, ніж в південній. Таким чином, погода в Бериславі і інших прибережних містах найчастіше суха. Сумарна кількість опадів більше припадає на весну та літо, ніж на осінь і зиму. Найчастіше це інтенсивні короткочасні зливи.

Особливістю опадів в літній період для Херсонщини є те, що часто можливий град. Це зазвичай короткочасні і не дуже часті явища.

Дуже часто спостерігаються також ознаки суховію – низька вологість повітря (менше 25%), висока температура (близько $28-30^{\circ}\text{C}$) при сильному вітрі (більше 5 м / сек). Це може тривати до місяця [7].

Найнижча температура повітря була зафіксована в Херсоні і Бериславі - -32°C , однак це аномалія. Зазвичай навіть у січні стовпчик термометра не

опускається нижче позначки в -5°C , а з настанням весни одразу ж приходиться і плюсова температура. Влітку повітря прогрівається до $+35^{\circ}\text{C}$.

В роботі виконана оцінка біокліматичних умов Херсонської області. Для цього були розраховані значення певних біокліматичних показників. А саме, для теплого періоду року розраховані з травня по вересень НЕЕТ за формулою 1.1, РЕЕТ за формулою 1.4[8].

У біокліматичній практиці доцільно використати НЕЕТ, у курортології для оцінки умов проведення клімато-терапевтичних процедур (аеро- і геліотерапія) - ЕЕТ і РЕЕТ.

Оцінка теплосприйняття за допомогою ЕЕТ і НЕЕТ ставиться тільки для тіньових просторів, де на людину не впливає пряма сонячна радіація.

Для розрахунку ЕЕТ, НЕЕТ і РЕЕТ використовуються формули, номограми, таблиці.

НЕЕТ також розраховується за формулою Миссенарда[8]:

$$HЭЭТ = 37 - \frac{37 - t}{0,68 - 0,0014r + \frac{1}{1,76 + 1,4v^{0.75}}} - 0,29 \left(1 - \frac{r}{100} \right) \quad (1.1)$$

де t - температура повітря, $^{\circ}\text{C}$;

r - відносна вологість повітря, %;

v - швидкість вітру, м/с.

Є й більше прості формули для розрахунку НЕЕТ і РЕЕТ по еквівалентно-ефективних температурах (І.В. Бутьева):

$$РЕЕТ = 6,2^{\circ}\text{C} + НЕЕТ. \quad (1.2)$$

Показники ЕЕТ, НЕЕТ і РЕЕТ розраховуються на основі даних стандартних метеорологічних й актинометричних спостережень. Для обчислення ЕЕТ і НЕЕТ по номограмах необхідні значення температури, обмірюваної по сухому й змоченому термометрах, і швидкість вітру на рівні 1,5-2,0 м. РЕЕТ обчислюється також по номограмі. Для цього попередньо

визначаються ЕЕТ і величина поглиненої тілом сонячної радіації, а потім знімається відповідне значення РЕЕТ.

За вихідні дані для розрахунку прийняті середньобагаторічні значення температури повітря, швидкості вітру та відносної вологості за місяці з травня по вересень, які були використані для розрахунку НЕЕТ і РЕЕТ. А також середні багаторічні значення температури, швидкості вітру, відносної вологості за місяці з листопада по березень, які виконані для розрахунку показників Бордмана і вітро-холодового індексу Сайплу.

Розрахунок показників здійснюється для таких станцій Велика Олександрівка, Хорли, які знаходяться в межах Херсонської області. Для оцінки ступеню комфортності щодо показників НЕЕТ і РЕЕТ були використані 2 діапазони зон тепового комфорту:

- 1) 13,5 – 18 °С – зона теплого комфорту для мешканців помірних широт.
- 2) 17 – 21 °С – зона теплого комфорту для мешканців південних міст.

За результатами розрахунків були побудовані графіки розподілу показників НЕЕТ, з проміжними зонами комфорту для мешканців помірних широт (рис. 1.2) та для жителів південних широт (рис.1.3).

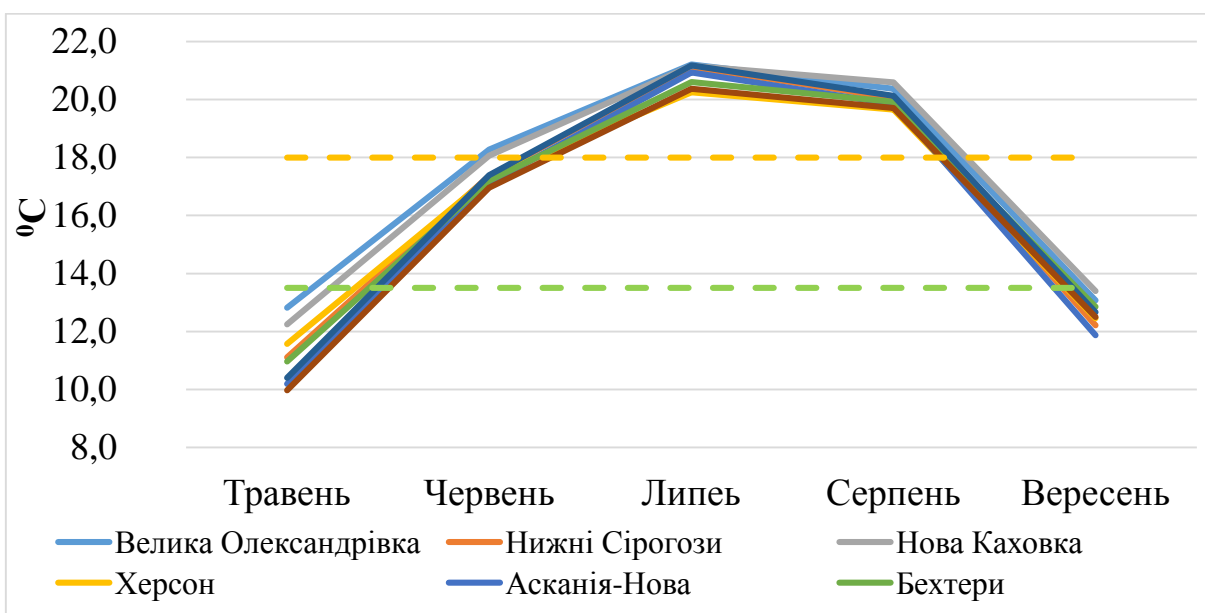

Рисунок 1.2- Динаміка показника НЕЕТ на різних метеостанціях Херсонській області з врахуванням зон теплового комфорту для мешканців помірних широт.

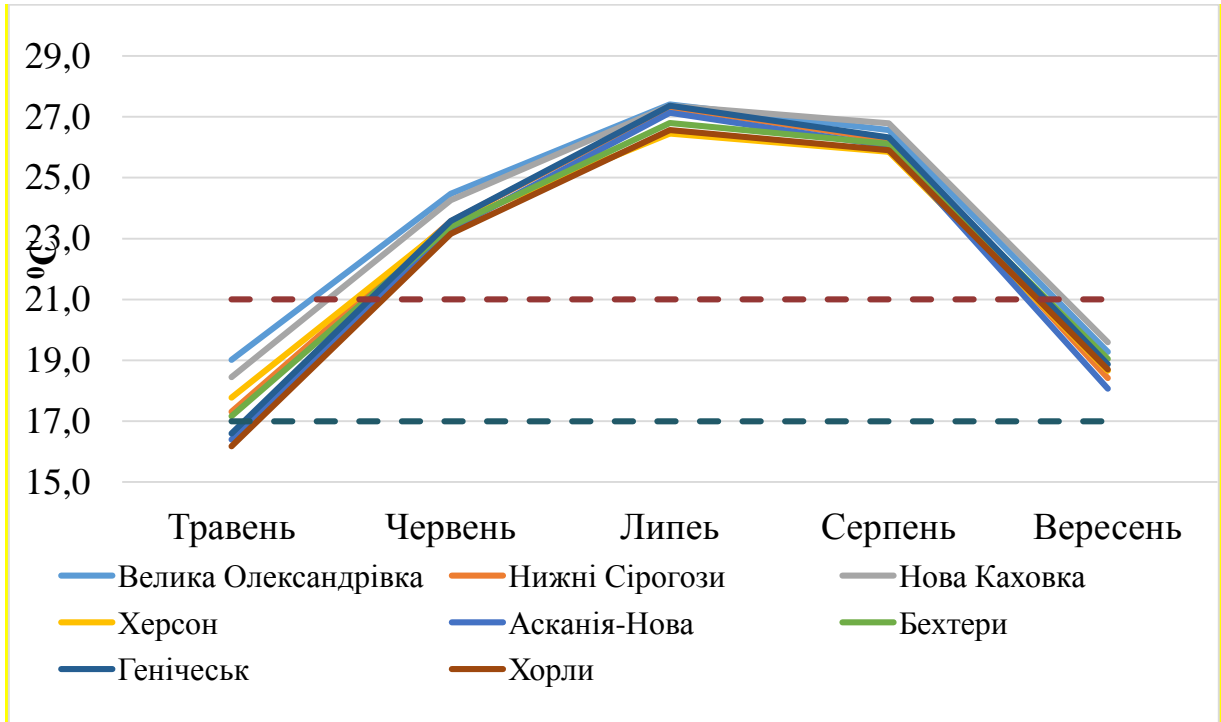

Рисунок 1.3- Динаміка показника РЕЕТ на різних метеостанціях Херсонській області з врахуванням зон теплового комфорту для мешканців південних міст.

Аналіз рисунків 1.2 та 1.3 показав, що в травні для території Херсонської області характерні показники НЕЕТ менш ніж 13,5 тобто умовами дискомфорту, пов'язаними із холодом, теж саме стосується для вересня. Комфортні умови для менш помірних широт спостерігаються в червні на всій території Херсонської області за виключенням регіону Нової Каховки. У липні і серпні вся територія області характерна умовами дискомфорту, пов'язаного із спекою. Додаток А [1].

Таким чином, кліматичні умови Херсонської області сприятливі для рекреаційних цілей.

1.3 Характеристика водних ресурсів

Річки Херсонської області належать до басейну Чорного моря. На території області протікає 19 річок, з них найбільші: Дніпро - 178 км, Інгулець - 180 км. Річка Дніпро розділяє область на дві частини - правобережну і лівобережну, яку також називають Північної Таврією.

На півдні Херсонської області омивають Чорне та Азовське моря, затоку Сиваш і Каховське водосховище [6].

Основною водною магістраллю є р. Дніпро. В межах Херсонщини річка розділяється на рукави, найбільший з яких - р. Конка. На правобережжі в Дніпровпадає ряд приток, найзначніший з яких - Інгулець (Малий Інгул), який утворює при впадінні в р. Дніпро Інгулецький лиман. У м. Херсон від Дніпра відділяється р. Кошова, а в 15 км нижче Дніпро ділиться на рукави: Вільховий Дніпро і Старий Дніпро, між якими розташований Великий Потьомкінський острів. Далі Дніпро тече єдиним Річище, а при впадінні в Дніпровський лиман (Рвач) і Білогрудівський (Бакай). У лівобережній частині області протікає р. Каланчак, яка впадає в Чорне море. У річкових заплавах розташовані озера. На узбережжях Чорного та Азовського морів зустрічаються солоні озера. В межах області – частина Каховського водосховища.

Водні об'єкти на поверхні міста відносяться до водного басейну р. Дніпро. До правого рукава належать наступні річки: р. Кошова, р. Вільховчина, Стеблівський лиман, озеро Погоріле та багато інших водних об'єктів та ін. Ширина річки складає – 5 км. Берег правий – високий, лівий – рівнинний та пологий. На в'їзді до міста Дніпро в'їзді в місто розташована піщана долина, в заплаві частині знаходиться плавні ширина яких становить до 10 км, представляють собою групу островів, розподілених протоками. Русло р. Дніпро являється дуже розгалуженим. Центр річки займає за декількома рукавами. Глибина знаходиться у діапазоні 5-7 м.

Швидкість течії – 0,6-0,7 м/с. Плавні нижнього Дніпра є унікальним природним фільтром для дніпровської води[14].

Спостереження за станом поверхневих вод проводяться Херсонським обласним центром з гідрометеорології у р. Дніпро та Каховському водосховищі та Басейновим управлінням Нижнього Дніпра Державного агентства водних ресурсів (м. Херсон, 1 км вище міста).

За даними досліджень у 2018 році забруднення р.Дніпро та Каховського водосховища відповідає рівню середніх показників багаторічних спостережень і характеризується як помірно забруднені. Вміст хлоридів і сульфатів, як і кальцію, значно менше ГДК і відповідає рівню середніх багаторічних значень.

1.4 Грунтовий покрив

Площа земель в адміністративних межах Херсонської області становить 2846,1 тис.га, з урахуванням площі радгоспу «Зоря» Миколаївської області, яка складає 4,5 тис.га. На рисунку 1.4 представлена структура земельного фонду Херсонської області.

В загальній площі земель області землі сільськогосподарського призначення становлять 2031,7 тис. га (71,4%), ліси та лісовкриті площі – 152 тис. га (5,4%), землі під водою – 430,8 тис. га (15,1%), забудовані землі – 73,8 тис. га (2,6%), відкриті заболочені землі - 29,8 тис. га (1%), інші землі - 128,3 тис. га (4,5%).

Структура земельного фонду Херсонської області, %

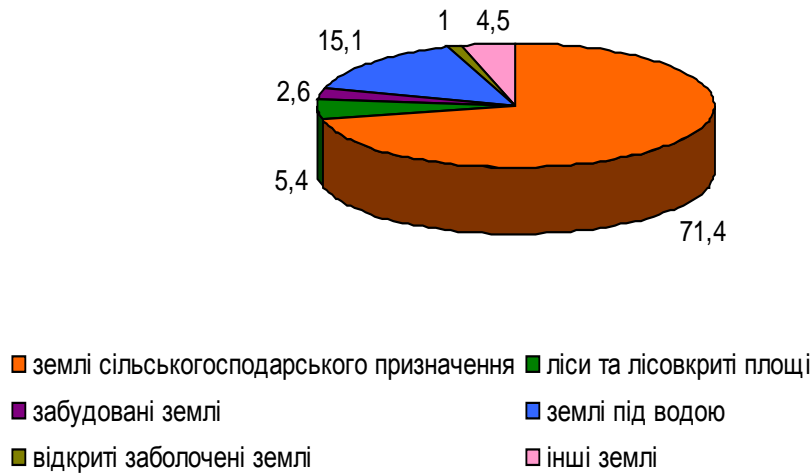

Рисунок 1.4- Структура земельного фонду Херсонської області[11]

Площа земель із сільськогосподарським призначенням займає 10 місце серед усіх областей України. Розораність території області становить 62,4%, що є вище за середній рівень по країні (59,3%), сільськогосподарських земель – 87,5%. У складі сільськогосподарських земель сільськогосподарські угіддя складають 1968,4 тис. га, або 96,9%.

Орані сільськогосподарські угіддя досягли 90,3%. Це найвищий показник серед південних та східних регіонів країни [12].

Херсонська область територіально знаходиться в межах двох кліматичних поясів: сухостепового та степового. Херсонська область поділяється на сім умовних частин, на розподіл частин впливає ґрунтові та природно-кліматичні критерії. Ці природно-сільськогосподарські райони мають наступні назви: Бериславський природно-сільськогосподарський регіон включає Бериславський, Високопільський, Великоолександрівський, Нововоронцовський та невелика частинка Білозерського регіону, загальна площа 447,8 тис. гектарів. Сільськогосподарської території - 415,2 тис. га.

Покрив ґрунту в регіоні складається в своїй більшості з чорнозему південного із середньо суглинковими та важкими, механічними складовими з

грубозернистої фракції в своїй більшості - це означає, що с ґрунти схильні до ерозій та дефляцій.

Площа всіх ґрунтів (приблизно 10% ріллі) можна охарактеризувати як досить сильний гумусовий профіль (55-75 см) і характеризується низькою водопроникністю, великим вмістом водної складової з незначним запасом води, яка є доступною для флори. Ґрунти можуть характеризуватися короткочасним сезонним заболочування, їм необхідно регулювати водно-повітряний режим [16].

Нижньосірогозький природно-сільськогосподарський регіон включає Горностаївський, Великолепетиський, Верхньорогачицький, Нижньосірогозький, частину Каховського та Іванівського господарства регіонів. Площа всіх угідь сільськогосподарських складає 490,3 тис. гектарів [2].

Більша частина ґрунтів (більше 80%) є дуже продуктивні південно-солоні чорноземи, які знаходяться під впливом дефляції. Ці ґрунти дуже потребують протидефляційних заходів.

Білозерський регіон включає господарство Білозерського регіону та інші регіони Херсонської області. Площа сільськогосподарських угідь в цілому становить - 104,8 тис. гектарів. Ґрунтовий покрив регіону являє собою темно-каштанові ґрунти в суміші із солонцями, які складають близько 70% ріллі. Ґрунти характерні розвинутим профілем гумусу із середнім та важким суглинистим механічним складом, дефляційною небезпекою

Через зрошення Дніпровського лиману та річки Інгулець у ґрунтах спостерігається вторинне засолення, подекуди - підтоплення та підтоплення територій. Такі території вимагають проведення меліоративних заходів.

Цюрупинський природно-сільськогосподарський район розташований на піщаних аренах тераси Дніпра та поєднує декілько господарств, а саме Каховського, Нової Каховки, Цюрупинського районів та Голопристанського. Площа сільськогосподарських угідь становить 47,3 тис. Га [15].

Переважають в ґрунтовому покриві чорноземи, вони є підсолондженими переважно механічним піщаним змістом. Вони характерні малим вмістом гумусу (0,96%), великим та сильним профілем ґрунту, малою здатністю всмоктуванн, не надійною структурою, сильною проникністю води, низьким вмістом води, а також низьким запасом поживних речовин. Ці ґрунти більшою мірою знаходяться під впливом дефляції та потребують певних заходів для збереження.

Скадовський регіон включає в себе територію Скадовського регіону, частину сільсько-господарську частину Голопристанського, Каховського Цюрупинського, районів і належить до одної з частин дельти річки Дніпра. Загальна площа сільськогосподарських угідь складає 272,2 тис.гектарів. Ґрунтовий покрив регіону представляє собою переважно темно-каштанові ґрунтами та їх суміші із солонцями.

Ґрунти характеризують мобою в більшості легким розвиненням гумусовим профілем із не надійною структурою, механічний склад, добре характеризують більшою водопроникністю для слабосолених ґрунтів та меншою у сильно засолених ґрунтах і солонцях. В свою чергу, спричиняє технологічні ускладнення під час поливу.

Зрошувані ґрунти відзначається наявність вторинних ґрунтів засолених, подекуди - спричинює інтенсивне виведення поживних речовин засолення та підтоплення, погіршення фізичні властивості ґрунту. Значне навантаження ґрунту час для механічного обробітку ґрунту призводить для його щільного - утворення щільності шарів в ораних та надр горизонтів, що значно погіршує водопроникність ґрунту.

Чаплинський природно-сільськогосподарський район. Включає в себе Чаплинський, Каланчацький та кілька господарств Новотроїцького району. Загальна площа сільськогосподарських угідь становить 236,7 тис. гектарів[6]. Покрив ґрунту являє собою комплекси та темно-каштановимі ґрунти та їх із солонцями, вони характерні гумусовим профілем товщиною приблизно 40-48 см, значною засоленістю та слабкою структурою орного шару.

Генічеський природно-сільськогосподарський район охоплює територію Генічеська, Новотроїцька та частину господарств Іванівського району. Площа сільськогосподарських угідь становить 349,5 тис. Га.

Характеристика ґрунтів району подібна до Чаплинського природно-сільськогосподарського району. Землі, які протягом багатьох років зрошували мінералізованою артезіанською водою, є в основному солоними, солоними та потребують рекультивації.

1.5 Біорізноманіття

Для Херсонщини біорізноманіття проблема збереження надзвичайно складна та актуальна. Пов'язано це із дуже низкою характеристик району, головним чином таких, , яка не враховує особливості місцевих умов навколишнього середовища. трансформація та деградація , як невелика площа природних середовищ існування, швидка, збільшення рекреаційного навантаження, недостатній захист природних територій, недосконала законодавча база [11].

Тваринний світ району багатий і різноманітний, оскільки він має всі фізико-географічні умови для нормального існування флори та фауни: сприятливі умови , а саме різноманітні природні умови, клімат, багато прісної та солоної води з великими площами води. і різної глибини. багато прісної та солоної води з великими площами води. і різної глибини. , фітоценози різних типів, наявність відслонень різних гірських порід та інших середовищ існування.

Лісові угіддя є основним природним середовищем існування диких тварин, це потребує певного комплексного підходу для проблем вирішення забезпечення надійних біоценозів у лісі для підвищення ефективності полювання.

Останні роки чисельність копитних стала більшою приблизно на 1-50% завдяки сприятливим екологічним умовам зменшення чисельності благородних оленів на 33 особини спостерігається[8]. В випадку з хутровими тваринами спостерігається негативна та позитивна динаміка популяції стає:

більшою в середньому від 4% до 41% (ондатра, бобер, вовк, єнотовидний пес, видра) сприятливі погодні умови та зменшення з 3% до 43 % внаслідок впливу антропогенних факторів. У 2013 році чорний тхір зникає.

Швидко під впливом таких факторів біорізноманіття зменшується, як зміна землекористування, зміна клімату, черезмірна забруднення та експлуатація оточуючого середовища. Причина деградація біорізноманіття на Херсонщині є надмірна забруднення навколишнього середовища та експлуатація природних ресурсів. Відбувається антропогенне забруднення спостерігаються прояви спустошення та синантропізації екосистем радіонуклідами, важкими металами, стабільними органічними сполуками, , що загрожує втратою генів, екофонду та цін та породжує екологічно-соціально дискомфорт у населення [9].

Задля збереження біорізноманіття турбота повинна стати важливою частиною сільськогосподарства, лісового господарства та рибальства Сектори є залежними від біорізноманіття, також вони мають вплив на нього безпосередньо. Впровадження методів пермакультури в сільському та лісовому господарстві допоможе отримувати їжу з мінімальним збитком для екосистем.

2 СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Загальні положення

Завданням закону України про природно-заповідний фонд України є урегулювання суспільних відносин задля відтворення його природних комплексів та управління в цій галузі ,охорони та використання територій ,організації, та об'єктів природно-заповідного фонду, [14].

Відносини у галузі охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, відтворення його природних комплексів регулюються Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", цим Законом та іншими законами України.

До фонду природно-заповідного фонду України входять : природні заповідники, природні території та об'єкти: заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, пам'ятки природи, заповідні території.

Штучно створені об'єкти: пам'ятники природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоопарки, арт-парків та парки-пам'ятники садів .

Згідно з Законом України "Про природно-заповідний фонд" виділяють три основні зони під час районування БЗ: буферну зону та зону антропогенних ландшафтів, тзаповідну (природне ядро).

Дендрологічні парки, заповідники, пам'ятки природи, ботанічні сади, зоопарки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, історичної та культурної цінності, можуть мати національне чи місцеве значення відповідно до своєї екологічної та наукової.

Залежить від походження, об'єктів та інших характеристик природних комплексів , призначення та необхідного способу охорони ,оголошених природними заповідниками чи пам'ятками, [10].

Заповідники розділяють на орнітологічні, ландшафтні, лісові, ботанічні, гідрологічні, загальнозоологічні, ентомологічні, іхтіологічні, загальногеологічні, палеонтологічні та карстово-спелеологічні, природні пам'ятки поділяються на складні, цілинні, зоопаркові, гідроелектростанції. Пам'ятки природи можуть розташовуватися на території інших об'єктів ПЗФ.

Ландшафтні парки, буферні зони, земель та інших природних ресурсів, включених до структури, антропогенні ландшафти, паркам Дендрологічні зоологічні парки а парки-пам'ятники садів та арт-парків можуть належати українському народові, регульований режим заповідників біосферних заповідників, пам'ятникам природи, заповідним зонам, ботанічним садам, а також в різній формах власності, але не наданих національним природним паркам, заповідникам, передбачених українським законодавством [18].

Дендрологічні парки та ботанічні сади і зоологічні парки, створені до прийняття Закону України, не приватизовують.

Юридичними особами є наступні види заповідників : природні заповідники, ботанічні сади, дендрологічні парки, біосферні заповідники, національні природні парки, зоопарки загальнодержавного значення, а також регіональні ландшафтні парки.

Юридичними особами можуть бути визнані ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки місцевого значення та парки-пам'ятники садово-паркового мистецтва відповідно до законодавства України [16].

Охорона територій та об'єктів особливої екологічної, наукової, естетичної, економічної, а також історико-культурної цінності

Території та а також історико-культурної цінності підлягають всебічній охороні, об'єкти особливої екологічної, наукової, економічної, та інших порядок яких визначає положенням кожної із зазначених територій або об'єктів, які відповідно до цього Закону та Законодавство України про охорону пам'яток історії та культури затверджує центральним органом

влади і це забезпечує реалізацію державну політику у галузі формування та охорони навколишнього природного середовища, центральними органом влади, які забезпечують формування.

Межі територій та об'єктів природно-заповідного фонду встановлюються в натурі відповідно до законодавства. До встановлення лімітів територій та об'єктів природно-заповідного фонду в натурі їх ліміти визначаються відповідно до проектів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду [15]. Території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених цим Законом та іншими актами законодавства України, можуть використовуватися у наступних цілях:

- природоохоронних;
- науково-дослідних;
- рекреаційних;
- в освітніх;
- задля потреб моніторингу оточуючого природного середовища.

2.2 Сучасний стан розвитку природно-заповідного фонду

Херсонської області

Херсонська область являє собою досить важливі та унікальні природно-заповідні об'єкти і території різного рівня ієрархії.

Територія Херсонської області функціонує 78 об'єктів ПЗФ, загальна площа складає 224171,0 га, з них 12 об'єктів державного значення загальна площа складає 213882,76 гектарів та 65 місцевого значення загальна площа становить 10288,24 га, в тому числі 21 точкові.

ПЗФ Херсонщини області включає 7 категорій територій та об'єктів:

- загальна площа 33307,6 га, в т.ч. заповідна - 11054 га та

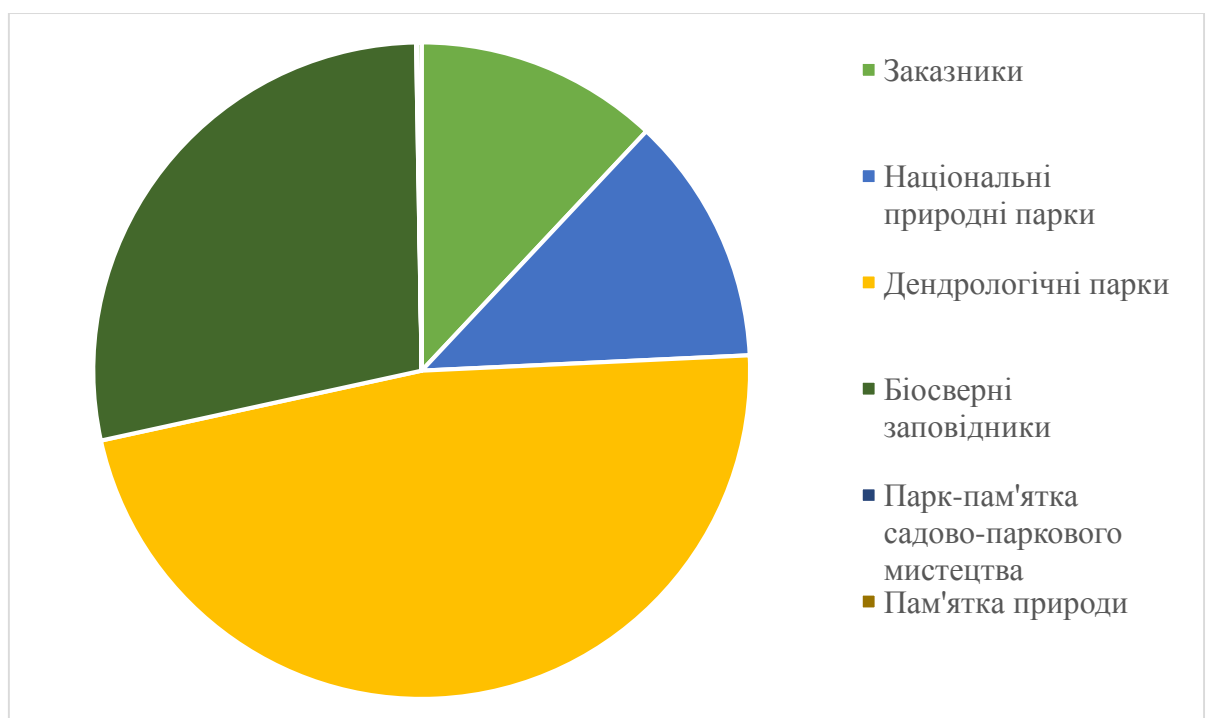
Чорноморський, унікальні і біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім.

Ф.Е. Фальц-Фейна

- національні природні парки Азово-Сиваський – загальна площа – 52154

- га, «Олешківські піски» загальна площа – 8020,36 га, в т.ч. заповідна – 5223,0 гектарів, в тому числі заповідна – 38981 га, «Джарилгацький» загальна площа – 10000 га, в тому числі, заповідна – 805 гектарів;
- 1 дендропарк загальнодержавного значення «Асканія-Нова» – загальна площа становить 183,4га;
 - загальна площа складає 34487 гектарів та 6 заказників державного значення 13 заказників місцевого значення – загальною площею 26892,8га;
 - 31 пам'ятник природи;
 - 13 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, державного місцевого значення загальною площею 172,35 га;
 - 11 урочищ заповідних загальна площа складає 942 гектарів.

До природно-заповідного фонду Херсонської області належать природні території та об'єкти (біосферні заповідники, національні природні парки, заказники) і штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні і зоологічні парки, пам'ятки садово-паркового мистецтва). Ці об'єкти, в залежності від їх екологічної, історико-культурної та наукової цінності, мають загальнодержавне або місцеве значення [19].

Риунок 2.1 Територіальна структура природно-заповідного фонду
Херсонської області

В таблиці 2.1 представлена структура природно-заповідного фонду
Херсонської області.

Таблиця 2.1 Структура природно-заповідного фонду Херсонської області

№ з\п	Найменування об'єктів ПЗФ	Кількість, од.		Площа, га	
1.	Біосферні заповідники	2		139821,4	
2.	Національні природні парки	3		70174,36	
3.	Заказники	20		61379,8	
4.	Пам'ятки природи	30		48136,7	
5.	Заповідні урочища	10		942	
6.	Дендрологічні парки	1		183,2	
7.	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	13		173,34	
	Разом	79		224171,0	

Природно-заповідний фонд Херсонської області представлений об'єктами загальнодержавного значення (серед них біосферні заповідники, національний природний парк, дендрологічний парк та різноманітні заказники) та місцевого значення (в тому числі: заказники, пам'ятки природи, пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища).

Показник заповідності Херсонської області складає 7,88 % .

Природні комплекси та об'єкти природно-заповідного фонду Херсонської області мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність.

Херсонська область має достатньо потужний природно-заповідний фонд, який активно використовується для рекреаційних цілей.

2.2 Оцінка значущості мережі природно-заповідного фонду

Важливим питанням, пов'язаним з організацією природно-заповідного фонду є вибір критеріїв його значущості Ю.М. Грищенко пропонує наступний комплекс критеріїв [29]:

1. Загальна кількість природно-заповідних територій та об'єктів певної території ($N_{\text{заг}}$) (адміністративних, фізико-географічних, геоботанічних областей, районів й інших одиниць адміністративного та природного районування).

2. Загальна площа природно-заповідного фонду певної території, ($S_{\text{заг}}$), га .

Відсоток заповідності території, тобто відношення площі природно-заповідного фонду певної території ($S_{\text{пзф}}$) до її загальної площі ($S_{\text{заг}}$)

$$S_{\text{пзф}} = S_{\text{пзф}} 100 / S_{\text{заг}}, \quad (2.1)$$

3. Відсоток суворої заповідності ($s_{\text{с.з.}}$), тобто відношення площ природно-заповідного фонду певної території із суворим режимом першої категорії Міжнародного союзу охорони природи і природних ресурсів (МСОП) (S_1) : до загальної площі регіону ($S_{\text{заг}}$) та площі природно-заповідних територій регіону ($S_{\text{пзф}}$):

$$S_{\text{с.з.}} = S_1 100 / S_{\text{заг}}, \quad (2.2)$$

$$S_{\text{с.з.}} = S_1 100 / S_{\text{пзф}}, \quad (2.3)$$

4. Ступінь розчленованості (інсуляризованості) природно - заповідних територій (I), який складається з двох компонентів (I_m і I_n). Компонент I_m

визначається як відношення площі (S_1) відносно нестійких природно-заповідних територій (площа яких менша 50 га) до загальної площі природно-заповідного фонду певної території (S):

$$I_m = S_1 / S \quad (2.4)$$

Значення I_m лежать у межах від 0 (інсуляризованість повністю відсутня) до 1 (інсуляризованість максимальна і загальна територія під охороною складається з найдрібніших ділянок).

5. Компонент I_n визначається як відношення кількості нестійких природно-заповідних (N_1) до загальної кількості природно-заповідних об'єктів в даному регіоні (N):

$$I_n = N_1 / N \quad (2.5)$$

6. В цілому індекс інсуляризованості території (I) буде дорівнювати

$$I = (S_1/S + N_1/N)/2, \quad (2.6)$$

де – S_1 - площа нестійких ПЗФ (з територією менше 50 га);

S – загальна площа ПЗФ;

N – кількість ПЗФ;

N_1 – кількість нестійких ПЗФ.

Чим вище значення I , тим значнішу роль в загальній території, що охороняється, відіграють дрібні ділянки, що не мають екологічної стабільності, їх роль у збереженні генофонду незначна[29].

7. Рівномірність розподілу природно-заповідного фонду по певній території . Вона оцінюється за бальною шкалою: 1 бал - нерівномірний розподіл; 2 бали - відносно рівномірний розподіл; 3 бали - рівномірний розподіл.

В результаті виконаних досліджень встановлено, що індекс інсуляризованості по області дорівнює 0,32, що є досить вагомою цифрою. Таким чином, значну роль в загальній площі території ПЗФ відіграють більші ділянки, що мають екологічну стабільність.

2.3 Вплив екотуристичної діяльності на природне середовище

Завдяки простому зменшенню великої кількості людей у природних природних комплексах може сприяти деградація растивних повідомлень та усунення життєдіяльності світу.

Наступні етапи рекреаційних раскопок встановлюються безпосередньо в залежності від рекреаційних навантажень і стикостасів навантаження ландшафтних комплексів, в залежності від ступеня деградації природного середовища та очевидних наслідків пошкодження дерев і т. Д. При визначенні стадій рекреаційних копаній у природі важливо не путати її прояви з проявами пастбищ (копка пастбищ) або техногенної деградації природного середовища [20].

У методичних рекомендаціях виділено п'ять етапів рекреаційної дигреї локальних ландшафтів: нарушений, ненарушений, умовно нарушений, сильно порушений, деградіований. У ландшафтних комплексах коефіцієнт рекреації на перших поверхах, якщо є відношення площі доріг до загальної площі, складає 5%, площа, відсічна та витоптанна, на другому місці - 6-10%, на третьому - 10. -30%, четвертий - 30-60 %, пятий - 60-100% [22].

Преобразование природних біотопів під впливом рекреації називається рекреаційними раскопками. Рекреаційний процес копання ділиться на декількох етапах, що називаються етапами [20].

I етап. Витоптування 5%. Травяной покров не нарушен и соответствует типу леса. Мусор не беспокоил. Кустарники та потомство не пошкоджуються та відповідають умовам проживання.

Стадія АІ. Витаптування від 5% до 10%. Трав'яної покрив трохи невдалий. Наслоєні обложки очевидно. Кустарники та молоді ситні та хороші. У деревостоящих преобладають дерева в хорошому і задоволеному стані (75-90%).

ІІІ стадія. Віджевивається від 10% до 30%. Деградирав трав'яну покрив, зменшивши кількість лісових і лесолугових трав. Встречаються сорняки або лугові трави, не відносяться до умов використання. Сохранилась стратифікація покрива, молодіж сильно диференційована. Аборигенні лісообробні види майже не мають входів.

ІV етап. Жевание від 30% до 60% Ухудшення трав'яного покриву. Резко растет кількість фитом, сорняків і лугових рослин. Мусор приходить у негодність. Наблюдається своеобразная структура в виде чередующихся скопленых кустів і молодих, обмежених тайнами та тропінками.

Стадія В. 60% розжевано. Типовий для цих умовних видів трав'яної покрив деградирав. Розростання сорняків і лугових рослин і мас рослини намного більше, чим у лісних рослин, хранящихся лише на основі стволів деревев. Мусор вот-вот будет полностью уничтожен. Детениші та кусти практично відсутні. Під капотом намного більше освітлення. Виживши зрілі дерев'ї поразки хворобами або механічно пошкодженими, при цьому надаючи більшість їхніх корней обнажені і випадають на поверхню пошти.

3 АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА СУЧАСНОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ОБ'ЄКТИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1 Методологічні підходи щодо оцінки рекреаційного навантаження на природні комплекси

За законом України "Про охорону навколишнього середовища природного" після організації для масового відпочинку населення та туризму визначені рекреаційні зони, які разом з тими територіями, які є "природними" - до заповідного фонду, за рахунок курортних та лікувальних - оздоровчі зони утворюють єдину територіальну систему і підлягають особливому охороні. Земля ним за кодексом України після основного цільовим призначенням на рівні з іншими категоріями виділяються землі природно-заповідного та історико-культурного визначення. Відповідаючи на пункт 9 Закону України "Про природно-заповідний фонд України", один з видів використання територій, що стосується об'єктів природокористування, - до заповідного фонду (ПЗФ), після умов дотримання природоохоронного режиму, є використання їх у здорових та інших рекреаційних цілях. Для встановлення на ПЗФ України, які організують та здійснюють рекреаційну діяльність, належить збирати національні природні парки (НПП), біосферні заповідники, регіональні за умови дотримання природоохоронного режиму, є використання їх в оздоровчих та інших рекреаційних цілях. До установ ПЗФ України, які організують і здійснюють рекреаційну діяльність, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, ботанічні сади, дендропарки належать національні природні парки (НПП), біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки (РЛП), зоопарки.

Через постійне збільшення антропологічних стресів на природних ландшафтах необхідно визначити властивості природної енергії та вирішити

багато проблем, пов'язаних із регульованим використанням рекреаційних земель.

При підготовці статті, насамперед, використовувались систематичні матеріали для визначення рекреаційних навантажень на природні приміщення в туризмі, екскурсіях, масових розвагах та нормативи цих ліній. В основі визначення цих витрат лежить тривалість відпочиваючих у певній місцевості у зручний час.

Обґрунтування обсягу рекреаційних навантажень на природні приміщення (ПЗ) природних зон

Для літнього відпочинку рослинність відповідає періоду вегетації, найбільш сприятливою є середньодобова температура в межах $15^{\circ} - 20^{\circ} \text{C}$, оптимальна температура взимку - 5°C , мороз і товщина снігу - 30 - 50 Для для лікування, приємна температура становить $17,2-21,2^{\circ} \text{C}$.

Зручний час для відпочинку різний в різних частинах України. Тому сприятливий період у Карпатах зазвичай триває 3,5 місяці (105 днів), у грядках між горами - 4 місяці. Окремо для туризму це довго і становить 9-10 місяців.

Розмір рекреаційних навантажень на ЖК, особисті зони та функціональні зони [26] є важливим для розвитку системи діяльності ПЗП з підготовки розважальних зон для прийому відпочиваючих.

Для визначення величини рекреаційних навантажень на РК природних зон використовують наступні геоекологічні принципи:

Природа Збереження природного різноманіття в природокористуванні;

Вимірює всюдисущість та попередження природоохоронної діяльності;

Природа сприяє взаємодії людини з природою;

LC L.C. Рациональне застосування природного різноманіття Тейт

Забезпечує збалансований регіональний розподіл відпочиваючих.

Вивчення рекреаційних матеріалів враховує умови праці кліматичного поясу, які пов'язані з відповідними змінами в решті, характером їх діяльності, незбалансованою стійкістю до скульптури та їх антропогенним

впливом протягом багатьох років. , І один день розваг вважає вінцем використання Нандіна Визначаючи величину спортивного навантаження на ЛК для досягнення конкретних національних соціальних цілей, враховуйте його у житловому та фінансовому секторах розважальних заходів в рамках НПФ України.

Емоційні (найкращі та найбільш дозволені) та деструктивні (дуже серйозні та руйнівні). Екологічно чистий клімат змінює поведінку, скульптури мають можливість відновлюватися, але в той же час деякі менш важливі елементи взаємодії Землі між собою (у лісі ЛК, наприклад, заворушення). І тонкі рослини, види та бур'яни) Що стосується основних питань розваг та катастроф, вплив РК змінюється, а клімат змінюється.

Створення - система людського життя, яка виникає в результаті освоєння земель, називається відсутністю задоволення з руйнівними змінами в складній сцені.

Температура плавлення розваг визначається характером турбулентного середовища, яке згодом залежить від величини розваги та стійкості до складної сцени і виявляється в ловінні дерну, руйнуванні дерев тощо. . Оцінюючи рівень травлення в навколишньому середовищі, важливо не плутати його публікацію з плутаниною, спричиненою розмноженням (деградація пучків) або моральним станом людини.

Решта сіл LC (особливо ліси) знаходяться в межах третього та четвертого рівнів спортивних розкопок. На четвертому етапі можливо відновити характер стресової ситуації, а на останньому (п'ятому) - почалася неможливість природного процесу, який закінчує другу фазу розпаду [26].

Основним негативом нерекреаційної діяльності, що призводить до загибелі спеціальних рослин (фітоценозів), є знищення та знищення лісових відходів, ячменю, ягу, ягу, ягу, ягу, ягу, ягу, не, hww, hww, hww, Hww, Hww, Hww, Hww, Hww (Hw)) діти), пошкодження стоячих машин, трансмісія в деяких районах тощо.

У лісових РК із збільшенням матеріалу для перевезення іграшок впливає на структуру лісових відходів, менша їх товщина та місткість. У місцях частих відвідувань знищуються лісові відходи, що опали листям, хвоєю, гілками тощо, що різко загрожує природному середовищу. Через втручання в потік поживних речовин та матеріалу в ЖК біологічна активність ґрунтів послаблюється [20].

Вони мікрофлори змінені, корисна життєдіяльність мікроорганізмів зменшується. Літаки та ерозійні доповнення на місцях ба назар-мерасад. Збільшення антропогенної активності впливає на виживання лісових РК, що призводить до зменшення їх зростання, повноти та якості продукції, а також на клітинну проліферацію.

Трав'яний покрив особливо доступний: його флористичний склад змінюється, відзначаються зміни у фенології. На завершальних етапах відступу гри часи без підросту та підросту з'являються у похмурому лісі, а відновлення - це загальний вплив, обмін углами.

На початковому етапі процедура визначення розміру спортивного транспорту природного КЗ включає дотримання Характеристик (вимірювань) з'єднання коучі ttwag tha k k s - ландшафтний комплекс. Частковий аналіз слід розпочати з основного обладнання - litogenní, яке включає геологічні моделі району, пов'язаного із з'єднанням (тип зображення чи прилад).

Літогенний компонент аналізує атмосферний (повітряний) спектр, який є зовнішнім шаром повітря з його характеристиками повітря та атмосфери. Подальша статистика при визначенні динаміки активації території полягає у водку (вода), едафогенному (ґрунт) та біогенному (життя). Біогенна складова ландшафту мінімальна, з мінімальним впливом зовнішніх (зовнішніх) впливів і, зокрема, парків. За його ба боло у градації компонентів стійкість до ударів зростає до найбільш стабільного та «консервативного» - літогенні.

Принаймні короткий опис історії та природи спроби BRFK гніздитися та природи природного середовища та його вершин у

Важливою частиною роботи є знання правильного управління тривалістю перебування та транспортуванням об'єкти природи.

Одиницею виміру рекреаційного навантаження механізм визначення допустимого рекреаційного навантаження природних заповідників ЛК [26].

Існуючі екологічні норми, що обмежують рекреаційне навантаження ландшафтних комплексів, не єдина система. Хоча ці стандарти базуються на необхідності підтримувати властивості РК-джерел світла, вони не повністю враховують характеристики відтворення, наявність ланцюгових реакцій та причинно-наслідкові зв'язки в ландшафтному комплексі.

Ще не існує єдиної кадастрової книги (стандартного банку) для стандартизованого методу рекреаційного ландшафтного комплексу та системи розподілу.

Існуючі посібники, довідники та методичні рекомендації часто не містять посилань на те, як їх отримати, недостатньо науково підтвержені та не використовуються в жодній конкретній галузі. Як правило, відсутні екологічні дослідження щодо критеріїв природного навантаження на наркотики. Досвід глобальної дистрибуції також погано контролюється. "

В даний час існує кілька способів визначити рекреаційне навантаження у вашому районі. Однак, за винятком українського національного будівельного норми, жоден із цих методів не має нормативного характеру і не є обов'язковим. Слід зазначити, що запропоновані рекомендації лише рекомендуються.

Основним показником для визначення допустимого рекреаційного навантаження ЛК є стан рослинності, яка є найбільш чутливим елементом ландшафтного комплексу. Країни, які посідають друге місце за вразливістю до зовнішніх (рекреаційних) впливів, - це країни, які вважаються «фокусом» усіх взаємозв'язків та умов ландшафтного комплексу.

Рекреаційне навантаження комплексний показник, часом перебування у рекреаційних закладах та видом відпочинку людини і виражається кількістю відпочиваючих на одиницю площі [26].

Наступні параметри використовуються для визначення рекреаційного навантаження.

- Нинішня кількість відпочиваючих на одиницю площі спостережуваного періоду (осіб/гектарів)
- Загальний час відпочинку на площу на протязі спостерігається період (год / га).
- Період звіту (Середня добова перерва становить 8 годин, 1 рік - 8760 годин).

Показник становить години / га або години / га. Практика, останнє - це людський день / га. За потреби одиниця перетворюється на додаткове дерево пасажирів, рік / дерево. Термін "понеділок / акр" означає людину, яка відпочиває протягом восьми годин на одній акрі у зручний час. Наприклад, споживання 0,1 людини на день / гектар означає, що люди відпочивають протягом десяти годин або близько 50 хвилин, якщо є гарний час - 1 гектар на день. Вважається, що остання пов'язана з бурхливою активністю понад 50 людей на суші площею 1 га на хвилину.

Зустріч тривала деякий час протягом дня. Час реєстрації встановлений на 5 хвилин. Це відповідає часу відвідувача, який подорожує до місця вимірювання, і кількість конкретно вказує кількість відвідувачів сайту. Звіт містить дату реєстрації, дату прогнозу та прогноз погоди.

Після закінчення облікових робіт обчислюють середнє рекреаційне навантаження на 1 га в середньому за день комфортного періоду.

Рекреаційне навантаження визначають за формулою:

$$P=K \cdot T/S, \quad (3.1)$$

де P - рекреаційне навантаження, люд.-год/га (люд.-день/га);

K - ' кількість рекреантів;

T -тривалість окремого виду відпочинку, год (дні);

S- площа території рекреаційного впливу.

Важливим параметром допустимого рекреаційного навантаження є гранична місткість території - кількість рекреантів, при якій з урахуванням часу їх перебування не відбувається істотних змін у просторовій ландшафтній структурі та відновних властивостях ЛК.

Рекреаційна місткість ландшафтних комплексів вимірюється добутком середнього рекреаційного навантаження (норма рекреаційного навантаження) на площу рекреаційної території.

$$M = P_{\text{ср}} \cdot S, \quad (3.2)$$

де M - рекреаційна місткість ландшафтних комплексів;

$P_{\text{ср}}$ - середнє рекреаційне навантаження (норма рекреаційного навантаження для окремого виду ЛК);

S - площа рекреаційної території. Рекреаційна місткість території один з найважливіших показників при плануванні рекреаційно-туристського господарства, в тому числі в процесі формування спеціальних (вільних) економічних зон туристсько-рекреаційного типу.

Рекреаційна місткість - це загальна кількість осіб, які можуть одночасно перебувати на даній території, не завдаючи шкоди природному середовищу. Рекреаційна місткість пов'язана з рекреаційним навантаженням і залежить від норми навантаження, площі рекреаційної території, часом перебування рекреантів в її межах, тривалості сприятливого погодного періоду [28].

У науковій праці під редакцією Долішнього [28] пропонується рекреаційну місткість визначати для кожного сезону окремо за формулою:

$$V_i = \frac{N_i S_i * C}{D_i}, \quad (3.3)$$

де V_i - рекреаційна місткість i -ї території, осіб;

N_i - норма рекреаційного навантаження на i -ту територію, осіб/км²; [28];

S_i - площа i -ї рекреаційної території, км²;

C - тривалість рекреаційного періоду, днів;

D_i - середня тривалість перебування туристів і відпочиваючих на i -й території, днів.

Нормативні показники рекреаційного навантаження на природні комплекси

Природні комплекси	Нормативи рекреаційного навантаження (осіб/км ²)					
	Літо			Зима		
	Min	Max	Сер.	Min	Max	сер.
Приморські	300	500	400	60	100	80
Озерні	80	150	115	16	45	30
Річкові	50	80	65	16	24	20
Низовинні	80	120	100	30	50	40
Горбогірно-височинні	100	150	125	40	60	50
Гірські	110	200	155	60	160	110

Також пропонується, крім визначення рекреаційної місткості території визначати місткість рекреаційних центрів.

Місткість рекреаційних центрів (курортів, туристичних, оздоровчих, відпочинкових комплексів) - це одночасна кількість рекреантів, які можуть перебувати в даному центрі, не порушуючи в ньому і на прилеглих територіях екологічної рівноваги.

Місткість рекреаційного центру залежить від величини центру, природних умов, цінності рекреаційних ресурсів і визначається за формулою[26].

$$M_i = K_{ny_i} * K_{pi} * H_i * K_k, \quad (3.4)$$

де M_i - рекреаційна місткість i -го центру, тис. осіб;

K_{ny_i} - коефіцієнт природних умов i -го рекреаційного центру;

K_{pi} - коефіцієнт цінності рекреаційних ресурсів i -го центру;

H_i - кількість жителів населеного пункту, де розміщений i -тий рекреаційний центр, тис. осіб;

K_k - коефіцієнт комфортності.

Коефіцієнт природних умов ($K_{\text{пнi}}$) визначається фізико-географічними особливостями розміщення рекреаційно-туристичного центру і становить для низовини - 1,0; для височини і горбогір'я - 1,25; для гірських територій - 1,5.

Значення коефіцієнта цінності рекреаційних ресурсів ($K_{\text{рi}}$) показані в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 Коефіцієнти цінності рекреаційних ресурсів України[28]

Регіони	$K_{\text{рi}}$
Південний берег Криму	3,0
Південно-східне узбережжя Криму	2,5
Західне узбережжя Криму	2,2
Піннічно-західне узбережжя Чорного моря	2,0
Узбережжя Азовського моря	1,5
Карпатський регіон	2,3
Інші території	1,5

Коефіцієнт комфортності (K_{k}) враховує оптимальне співвідношення між кількістю постійних жителів населеного пункту і максимальною одночасно чисельністю рекреантів, які можуть перебувати в даному рекреаційному центрі, не порушуючи загальних умов комфортності. З цієї точки зору оптимальною вважається частка 15-18% рекреантів від кількості жителів населеного пункту. Отже, K_{k} може коливатись від 0,15 до 0,18[28]. ДОДАТОК [Методики розрахунків]

Можливості відпочити у цій місцевості можна покращити покращенням навколишнього середовища та послуг багатьма способами (по-перше, покращенням доріг). Параметри проведення відпустки можна покращити завдяки ключовим особливостям.

Можливість розважитися в оточенні визначається як кількість розважального матеріалу, що надається кожній групі груп підручників.

Законні права на розваги різняться і залежать від типу поведінки звичайних видів спорту та типу відпустки. Тому тягар, пов'язаний з парком, є відповідним залежно від його природи.

Допустимо зменшувати розважальний матеріал на рівні землі, використовуючи зменшення коефіцієнтів: 10 - 20 ° - 0,8 в бруді; 20-30 ° - 0,6; 30-50 ° - 0,4; вище 50 ° - 0,2. Як правило, похилий схил із нахилом більше 15 ° (охоплюючи 54% схилів у Карпатах) дає менше, ніж подвійний ухил схилів [7].

З метою забезпечення виконання національними парками покладених на них завдань, принципи регулярного екотуризму, відпочинку та інших рекреаційних заходів встановлюються в навколишньому середовищі, що дозволяє основним урядам та заповідним зонам. Район відрізняється між визначеними зонами та розважальним життям.

Парк є керованим із короткими гальмами (вихідні) та модернізацією, найкращими відвідуваннями та пам'ятними знаками; інструменти та обладнання, що відповідають туристичним маршрутам та умовам, дозволені у цій місцевості; Риболовля та полювання, інші види діяльності, які можуть вплинути на навколишнє середовище, тут заборонені, заборонені.

Площа керованої території може становити 25 - 55% від загальної площі парку (тип 1) і 30-60% - тип території для зберігання (вечір 2).

Місцеві парки призначені для проведення деяких розваг в НПП і призначені для розміщення готелів, мотелів, таборів та інших визначних місць для відвідувачів парку. Площа цієї території становить близько 5 - 10%, якщо вона використовується в межах парку, і 10 - 20% - якщо є розважальні розваги.

У районі тривалого перебування в лікарні, загальних відвідувань та санітарних послуг. Екотуризм в резиденціях національних парків в регіонах (субрегіонах) може здійснюватися відповідно до абсолютного

порядку або інтенсивності. Простора зона вітальні знаходиться в діапазоні 1: 2.

Зони відпочинку, які ідеально підходять для туризму та відпочинку, в основному використовуються в туристичних маршрутах, системах подорожей та навчання (ряди, радіо, сферичні), місцях для відпочинку (руйнівні зони, парки, бівак тощо). У цій зоні райони правильно розподілені за системою риболовлі та спорту, грибів, збору диких фруктів та ячменю, фотополювання ("тихе полювання") та природокористування та діяльності (власник лісового господарства)). Заповідні території національних парків [28].

Сильна розвага може бути використана для:

* Вправа з льодом

дороги, мотузкові машини, диски, ковзанки тощо.

* Інші зони відпочинку включені (охолоджувач води)

включаючи пляжі, туристичні човни та порти, внутрішні човни, готелі та заклади офіціантка.

Повна частка занять фізичними вправами на робочому місці є доречною, враховуючи привілеї проживання, зон відпочинку, мереж, туристів, наявності парків тощо.

Тому, щоб збільшити тягар відпочинку в кліматичному середовищі - заповідних резервах заповідників, виконавча влада повинна подбати про тягар рекреації (з питань охорони природи України, служб охорони лісів, приватних державних установ тощо).) відповідно до певних правил. обчислення стратегій розваг, ваги розваг тощо та збалансування часу та часу проведення розважальних заходів, пов'язаних з іншими факторами.

Організації туризму та туристичні організації, які пропонують парки НФП за контрактом, дотримуються правил дозвольного парку,

призначеного для туристів та туристичних організацій, особливо при визначенні кількості туристів та груп туризму [28].

Отже, під час здійснення заходів, які є ефективними для вдосконалення туристичної галузі, необхідно дотримуватися суворих екологічних норм. Це дуже важливо

Ємність екологічної стежки читуристичного маршруту можна визначити за формулою:

$$P_{dn} = (T - L/V) \cdot G \cdot V = T \cdot G \cdot V - (L \cdot G \cdot V)/V = T \cdot G \cdot V - L \cdot G, \quad (3.4)$$

де P_{dn} – кількість осіб;

T – час відкритого маршруту,

год; L – довжина траси, км;

G – щільність, люд/км;

V – швидкість руху, км/год.

ПЗУ має гарантувати безпеку знаходження відвідувачів у межах екологічної стежки (туристичного маршруту). Це стосується можливих

негативних як біологічних чинників (укусів тварин, змій, бджіл, ос, павуків

і т.п., пошкодження колючими виروстами рослин, отруєння годами та грибами тощо), так і абіотичних чинників (зсувів та осипів землі, слизкість, сходження лавин, обледеніння стежки тощо).

Екскурсовод (гід) на початку екскурсії з обов'язаний попередити відвідувачів про можливі негативні біотичні та абіотичні впливи. Він має володіти навичками першої допомоги, про що має бути зроблена запис у відповідному журналі, і в нього має бути аптечка. Попередження відвідувачів про можливі негативні біотичні та абіотичні впливи має бути відображено у Пам'ятці відвідувача (туриста). Бажаним є наявність у екскурсовода (гіда) засобу мобільного зв'язку.

Місця ризику мають бути відповідно обладнані (містами, поручнями, стежка покрита ґравієм тощо) чи/та там надаватися допомога при їх проходженні помічником (помічниками).

Ширина екологічної стежки (туристичного маршруту) має дозволяти вільний та безпечний прохід двох чоловік. Її довжина, як правило, не повинна перевищувати 2-3 км. У найбільш привабливих місцях мають бути передбачені площадки (ринга) для перепочинку, бесід, спостережень, фото-, кіно зйомок тощо [26]. ДОДАТОК [Методика розрахунку]

Одним із підходів регулювання відвідування території є підвищення плати за відвідування. Разом з тим, що мають передбачатися можливості відвідування території найменш забезпеченими верствами населення.

Доцільно встановлювати вищу плату у вихідні та святкові дні, ніж у будні дні, передбачити щомісячні (чи хоча б кварталні) екскурсії за пільговими тарифами або безоплатне відвідування території для школярів (можливо,

вобміннаїхпослуги:прибираннямісцевості,екологічнепатрулюваннятериторії ощо),пенсіонерівта інших категорій населення.

3.2 Оцінка рекреаційного навантаження на територію біосферного заповідника «Асканія Нова»

Біосферний заповідник “Асканія Нова” – найстаріший степовий резерват світу, одне з 7 природних чудес України, що входить в сотню найвідоміших заповідних територій планети, вже відсвяткував своє сторіччя. Він розташований у Чаплинському районі Херсонської області та займає площу 33 307 га, включає заповідний степ (ядро), буферну зону і зону типового землекористування [16].

Заповідник був заснований в 1874 р. Фрідріхом Фальц-Фейном. У 1983 р. заповідник Асканія-Нова реорганізовано у біосферний заповідник. У 1984 р. рішенням Бюро ЮНЕСКО заповідник «Асканія-Нова» був внесений до списку еталонних територій планети та включено до Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. У 1993 р. Україна підтверджує статус заповідника і у 1995 р. він став самостійним.

Він по праву є старим степовим БЗ планети і найкрупнішим серед європейських степових заповідних територій. Біологічна різноманітність степових екосистем налічує більше 500 видів вищих рослин і більше 3000 видів тварин.

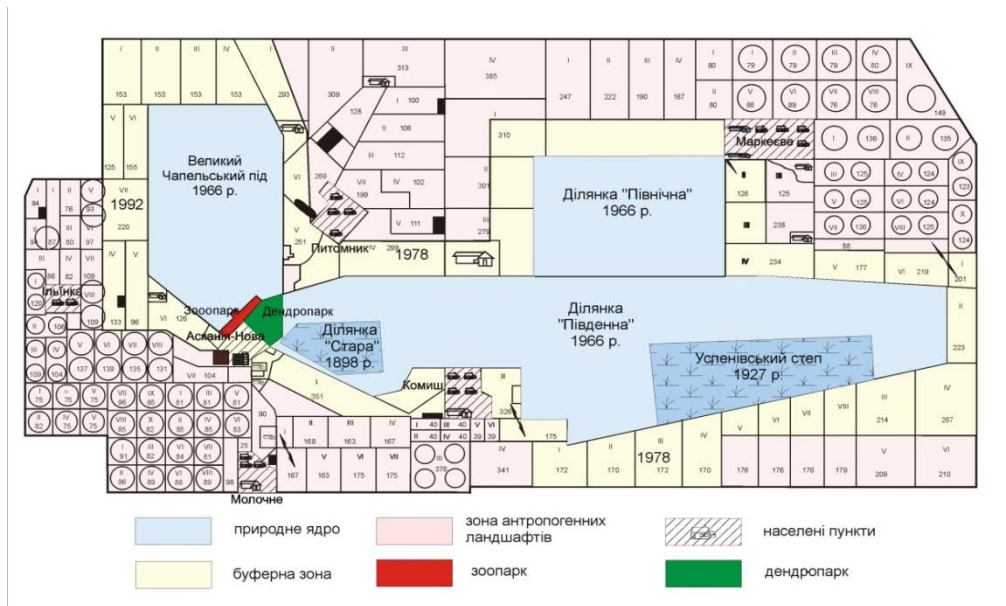

Рисунок 3.1 Зонування території біосферного заповідника “Асканія-Нова” [19]

На території заповідника розкриваються певні види туризму:

- Екотуризм;
- Науковий;
- Пригодницький;
- Пізнавальний.

Своєрідним видом відпочинку є пригодницькій туризм та забезпечує не тільки перебування туристів у привабливих для них місцях, а й заняття незвичайним видом діяльності (наприклад сафарі).

Подорожі (подорожі) Цей вид туризму не включає освіту та освітній туризм. Це тип вільного досвіду, який служить меті розвитку знань та розуміння. Один освітній тур пропонує автобусні подорожі на машині, і автобусні туристи мають набагато більший маршрут, ніж інші типи транспортних засобів.

Індустрія наукового туризму, також відома як загальний туризм. Метою поїздки є організація наукових семінарів, конференцій та семінарів.

Основними видами туризму є охорона навколишнього середовища Асканія-Нова включає: Захищені сходи - Захищені сходи, Ботанічний сад, Великі печі Чапліна, Дендрарій.

У цій статті розглядається, як туризм діє з навколишнього середовища. Брайвальський, туркменські гулани, олені з повагою та окуляри, Мафлон. Влітку вони поєднуються з болотом, зеброю, канною, дикими піснями, дикими піснями та німфами. Восени тисячі журавлів, джигів та інших птахів летять на південь через Понтійський міграційний коридор (Азовське море - сьогодні Чорне море) на південь. У роботі було розраховано рекреаційне навантаження на територію БЗ «Асканія-Нова», дані розрахунків представлені на рис. 3.2.

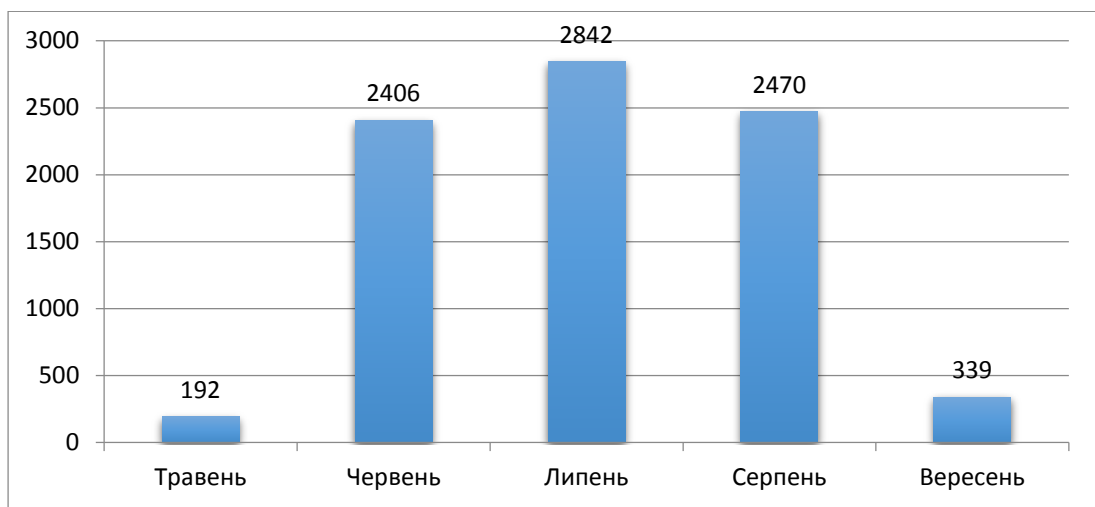

Рисунок 3.2- Динаміка зміни рекреаційного навантаження на території біосферного заповідника «Асканія-Нова» за 2020 рік.

Проаналізувавши динаміку рекреаційного навантаження можна побачити що пік припадає на липень та серпень. Найбільше навантаження можемо спостерігати з липня по серпень включно, найбільша кількість рекреантів спостерігається у липні складає 2842 осіб. Саме у липні, червні та серпні присутнє перевищення по мінімальному нормативу показника рекреаційного навантаження для низовинної зони, але не перевищело середнє та максимальнє значення. Мінімальна норма рекреаційного навантаження для низовинної зони складає 2400 осіб, середня – 3000 осіб/місяць, максимальна- 3600 осіб/місяць.

Заповідник Асканія-Нова FE Waterfall Biosp - найкраще місце для всіх в країні до 2020 року. Цього року кількість бажаючих відвідати заповідник

перевищує столицю групи. Така ситуація спостерігається особливо у вихідні дні, коли база постійно контролюється у будні. Кілька місяців тому планували щомісячну екскурсію газоном.

Одним із захоплюючих і переконливих речей в Askania-Nove є те, що талант вже давно підтримують туристичні агенти, блогери та політики. Ми пам'ятаємо, що президент України Володимир Зеленський запустив програму #MindrukrainAI-Ukraine, починаючи з "Асканії-Нової".

Незважаючи на несприятливу погоду (вибираємо температуру та опади), біосферний заповідник відвідали 97 538 відвідувачів. Це на 10% більше, ніж минулого року (2019-88, 728). Кількість гостей за останні 5 років!

Спільно з Achaia ODG проект фінансується Федеральним фондом розвитку "Туризм та зелені будівлі" та Carson National Art Technology для покращення якості послуг, що надаються його керівниками в туристичному готелі. "" "

Екскурсії по екотуризму тривають заповідними територіями. Бусинка може літати. Перлинні пасовища переносять відвідувачів на 4,5 і більше місць та в лісистий парк для екологічної та освітньої прогулянки, яка триває дві години. Тур починається з відвідування великого стоматологічного закладу в країні. Дендрарій Асканія-Нова вирощується в сухих та незручних місцях.

Стежка пов'язана з частиною саду, відкритим Ф. Фальц-Фейном між 1887 і 1892 рр. Відвідувачі можуть повідомити про історію парку, храми, побудовані посеред замку, та колекцію дерев'яних дерев, світ. [27]

Прогулянка призначена для вивчення красивих валунів для короточасних відвідувачів. Дуже великий сайт, створений у 1908-1913 роках пірамідою Оукс Троп, "лікарнею" та кримською організацією.

Посеред старого парку - невеликий острівцець і красиве озеро з квітами у склянці води. На північ від печери красиві квіти і тут хребет приваблює кольорами.

Потім слід із сотень старих позицій і посеред попелу.

У кожному куточку парку - пагорби, вкриті деревами. При розробці рослин, які використовуються для різних районів, що мають найкращий вплив на навколишнє середовище. Найбільш привабливими травами є вічнозелені види, в яких дерева збираються на півдні та півночі, а також простягаються на схід та захід. Біля кута Юкки і відкритий лак, сосна та тюльпани на Кавказі. Ще один період динозаврів - Метасекоя і Гінкго.

Подорож у ботанічний світ в одне з найкрасивіших місць України, зелений перловий дендропарк "Асканія-Нова" в Табрії завжди нагадує відвідувачам. Після багатьох змін екскурсія по зоопарку триває.

Асканійський зоопарк був заснований у 1970-х роках. Зоопарк Фальц-Фейн FE розпочав свою діяльність у 1886 році. Тварини та птахи з усього світу перебувають у заповідних зонах сотні років. Мігранти з Африки та Австралії, США, Центральної Азії та Далекого Сходу та Полярного кола зараз є домом для Великого зоопарку в Асканії. Описи зоопарку Асканія-Нова представляють 47 видів, 3 ендемічні види птахів і 88 видів. Він поділяється на кілька груп.

Дорога до зоопарку приємна для центру птахів. Так, більшість літаків з птахами різних видів мешкають в різних частинах зеленої країни в парку.

Птахів утримують (у клітках) і утримують у темних парках та озерах. Фламінго та щаслива журавлина, персики, фазани та папуги спокійно демонструють свою красу, як кури, білі скелі, рослини, підбори, гамбургери та парадокси. До хижаків належать чорні орли, прерії та гробниці. І білі лебеді, качки, гуси, риба з озера [27].

2500 "червоних літер" у хорошій якості (регіональна книга, Червона книга Англії).

Зоопарком керує ортодоксальний селекційний відділ, де багато видів птахів, включаючи птахів, мешкають на луках у різних частинах зеленого світу.

Птахи утримуються в неволі (в навколишньому середовищі), в лісі та у воді Фламінго та журавлі пишаються, павичі, трава та високолітаючі папуги

демонструють свою красу, а кури, білі, низькі, зігнуті та гамбургерські, гас. Для полювання на птахів - чорнохвостих, гірських орлів, кладовища та ін. І білі ящірки, ящірки, ящірки, ящірки в озері [27]

Зоопарк включає 2500 осіб із 60 видів, що перебувають під загрозою зникнення, на різних етапах "Червоної книги" (регіональний реєстр, Червона книга України, Європейська Червона книга, Міжнародний Червоний список охорони природи) та багатьох міжнародних конференцій. - Вашингтон, Бернс і Бонн Решта немігруючих птахів представлені африканськими черепахами, австралійським ему та американськими носорогами. Буває

Зоопарк Scania - найбільший заповідник для птахів у країні Представники живих і живих пальців у місцях без куль: коні, корови, атлопи, олені. З самого початку зоопарку пріоритет отримали види ангелів, які екологічно пов'язані з пагорбами та пейзажами лісових пагорбів. Ця практика зарезервована в зоопарку

Переваги зоопарку Scania-Nova полягають у тому, що рідкісні та вільні від хвороб тварини зберігаються та перевидаються тут у Червоній книзі України МСОП. [24]

У лісистому лісі Прогулюючись посередині нової зони дендропарку, відвідувачі оцінюють каміння, залишене наземними робітниками, половець; Панорама захищених сходів, відкритих курганом Частина паралельної лінії з Чумацьким Шляхом, яка йшла сюди в давнину Причип із пірамідального дуба нагадує йому про прекрасну обстановку дендропарку. Тут ми оглядаємо будівлю для відновлення свердловин, яка нещодавно, після значних змін, відпочивала Чумакас.

У світі фауни: тварини та крилаті Він інтродукується у всьому світі в паркових зонах та озерах. Зі спеціально спроектованого району (Змієвого пагорба) ми дивимося на степовий район "Великої капличної підлоги", де звільняються американські бізони, сайгаки, європейські сльози, коні Пржевальського, туркменські кулани, відомі олені та плями, муфлони. .

Влітку їх додають бочки, зебри, собаки, дичина, дичина та німфи. Восени тисячі качок, омарів, гусей та інших птахів летять до міграційного коридору Понт (сучасний Азово-Чорне море).

Структура парку переробки земель. Стежка познайомиться з зонами дендропарку, які імітують природні фрагменти, колекції, красиві куточки. Туристам пропонується колекція рідкісних і розкішних дерев: дорога сосна і сосна, яскравий ясен і клен, міцний дуб, тендітна береза. Однією із зупинок є виставкова площа, призначена для висвітлення найбільш посухостійких дерев та чагарників.

Історичні місця зоопарку. Екскурсія по зоопарку, за допомогою якої ви познайомитеся із залишками наукових та історичних пам'яток часів перших мешканців - колоній. False Hill пропонує панорамний вид на рівнини та Велику Каплицю, де випускаються стада дичини.

Фото ретро сафарі. Дорога проходить через будівлю вольєру, встановлену засновником архіву та приєднуючу до області серця Великої каплиці. Тут європейські олені та коні утримуються безкоштовно.

Таблиця 3.2 – Результати розрахунків ємності екостежок (екотуристичних маршрутів)

№ п/п	Об'єкт ПЗФ	Екостежка (турмаршрут)	Час відкриття маршруту, год	Довж. траси, км	Щільність, люд/км	Ємність стежок, люд.	Фактичні дані
1	БЗ "Асканія-У"	Перлина степу	2,5	4,5	20	160	125
2		У лісову казку	2,5	3,7	25	188	78
3		У світі тварин	2,5	1,8	25	173	63
4		Ландшафтний дендрологічного Парку	2,5	4,5	20	135	115

5	Нова ”	Історичними місцями зоопарку	3	5	25	137	121
---	-----------	---------------------------------	---	---	----	-----	-----

Ємність екостежки значно більше ніж фактичне навантаження і вони споміжні прийняти більшу кількість туристів.

3.3 Оцінка рекреаційного навантаження на Чорноморський біосферний заповідник.

Чорноморський біосферний заповідник найбільший в Україні заповідник, територія якого складається з кількох ділянок, що представляють різні ландшафти приморського півдня України: лісостеповий, піщано-степовий, пустельно-степовий, та приморський солончаковий. Він розташований на території Херсонської та частково Миколаївської областей України. Основною метою його створення стало збереження і охорона унікальних природних комплексів, розташованих на території, а також наукова діяльність. Загальна площа суші складає 14820 гектарів, а акваторій — 94435 гектарів [27].

У травні 1998 р. за под Чорноморський біосферний заповідник - це найбільший заповідник в Україні, що складається з різноманітних районів, що представляють різноманітні пейзажі південного узбережжя України: лісова прогулянка, піщана прогулянка, пустельна прогулянка та солончакова вода на узбережжі. Він розташований у Херсонській області та частково в Миколаївській області України. Головною метою його створення було збереження та збереження унікальних природних комплексів району, а також наукова діяльність. Загальна площа суші становить 14 820 га, а акваторія - 94 435 га

Завданням заповідника його територія була значно розширена. До складу заповідного ядра увійшли 4,7 тис. га приморського степу на півострові Ягорлицький Кут та 8761 га південної частини акваторії Ягорлицької затоки.

25 лютого 2009 р. Указом Президента України № 100/2009 “Про розширення Чорноморського біосферного заповідника” територія Чорноморського біосферного заповідника була розширена на 20125,8 га за рахунок земель державної власності, які знаходяться на території Голопристанського району (671 га), акваторії Тендрівської затоки (18250,8 га) та акваторії Чорного моря шириною 1 км уздовж о. Тендрівська коса навколо ділянок острова, що були надані для розширення 1204 га.

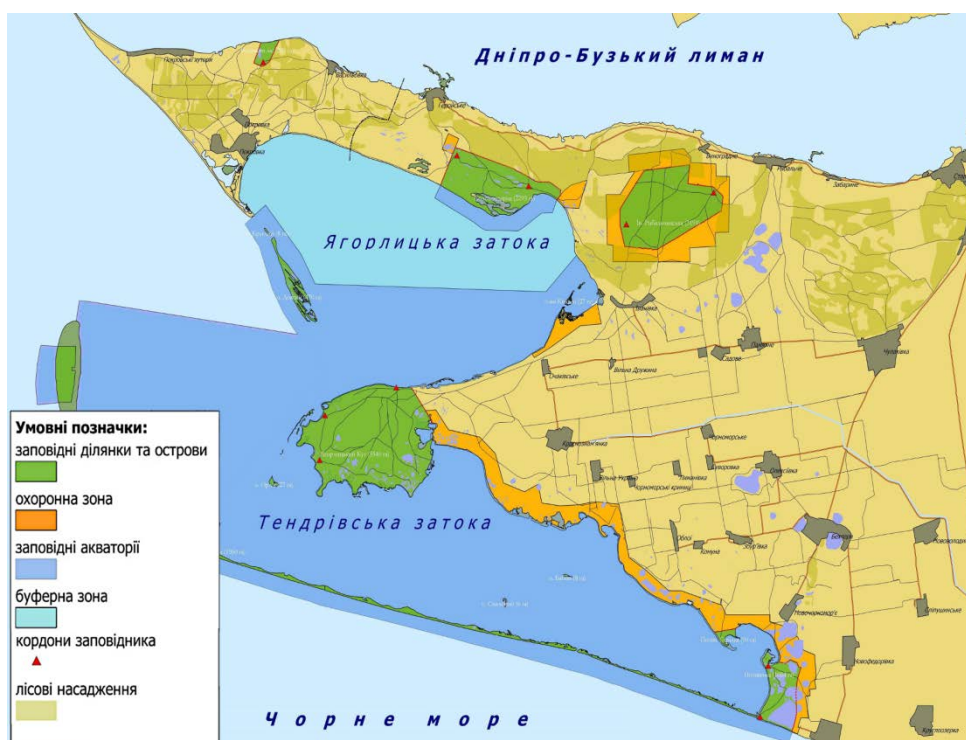

Рисунок 3.3 Зональне розподілення території Чорноморського біосферного заповідника [21]

Курорт розташований на північному узбережжі Червоного моря та на островах в Тендріве та затоці Ягорлик Червоного моря. Цей заповідник є найбільшим в Україні. Територія заповідника складається з декількох регіонів, що представляють різні райони вздовж південного узбережжя України. Основною метою природоохоронної діяльності є захист зимових будинків та перелітних птахів, а також складних піщаних полів та спеціальних сходів.

Погода тепла, але, незважаючи на прибережний, континентальний і сухий клімат. Характеризується середньорічним значенням низьких температур, низької хмарності, невеликої кількості опадів і коливань високих температур. Різні умови зберігання визначають наявність трави та тваринного світу. Тут росте понад 700 видів високорослих рослин, понад 3000 видів плазунів, майже 80 видів риби, 5 видів земноводних, 9 - плазуни, 306 - птахи, з яких 140 видів - домашні, 53 види та наземні види. Деякі рослини і рослини фауни дуже витривалі, знаходяться під загрозою зникнення і не мешкають ніде в світі.

На заповідних частинах можливо зустріти типові полино-типчаківі і разнотравні степи, піщані степи, лісостепи, солончаки островів; прісних, солонцюватих і солених водойм, шельфової зони моря.

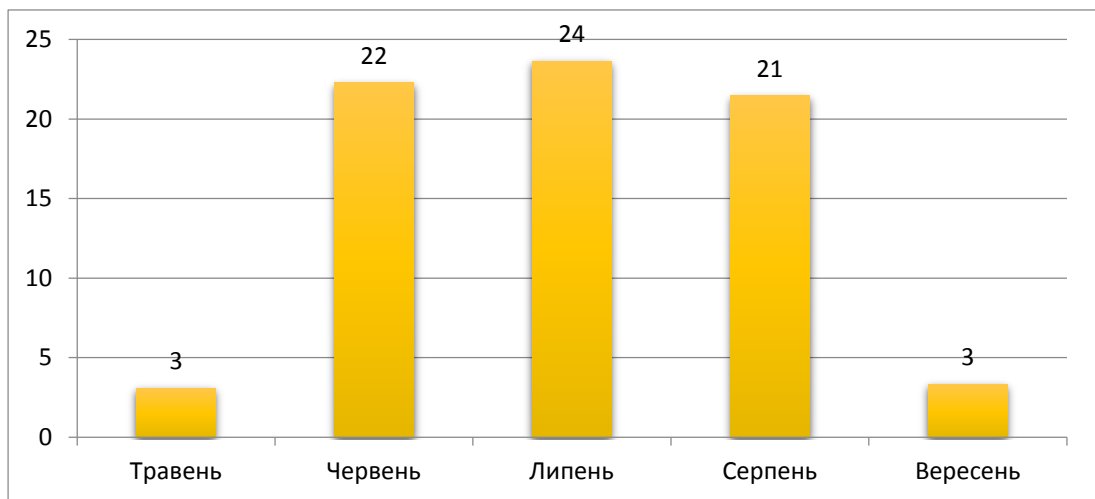

Рисунок 3.3 - Динаміка зміни рекреаційного навантаження на територію «Чорноморського» біосферного заповідника за 2020 рік.

Нормативне рекреаційне навантаження для приморської зони становить: мінімальне 9000 осіб, середнє 12000 осіб, максимальне 15000. Проаналізувавши показники можна побачити що коефіцієнт навантаження становить менше 1 %, тобто навантаження не значиме і досить низьке. Також у роботі було розраховане фактичне рекреаційне навантаження на Чорноморський біосферний заповідник

На жаль, Чорноморська біосферна дамба також демонструє негативну тенденцію. Тож його відвідало 400 людей у 2020 році, що майже на 82% менше, ніж минулого року (2019 - 2218 осіб). Заповідник не пропонує нових пропозицій, які можуть залучити місцевих відвідувачів. Тому кількість туристів під час заборони пандемії та карантину була дуже низькою.

Таблиця 3.3 - Результати розрахунків ємності екостежки та фактичні данні за 2020 рік

Назва об'єкту ПЗФ	Назва екомаршруту	Час проходження маршруту, год	Довжина траси, км	Щільність, осіб/ км	Швидкість проходження стежки, км/год	Ємність стежок, осіб	Фактичні данні, осіб
Чорноморський біосферний заповідник	"Кучурги"	3,5	8	25	5	238	28

Проаналізувавши дані з таблиці 3.3 можна побачити, що ємність екологічної стежки складає 238 осіб км², тобто фактичне навантаження на екостежку у 8, 5 разів менше від норми.

3.4 Рекреаційне навантаження на територію НПП Олешківськіпіски

Площа автостоянки охоплює 8020,36 га державних земель, у тому числі: 5222,30 га було конфісковано у землекористувачів, а 2798,06 га землі надано у безоплатне користування, а додаткова земля додана безкоштовно. Інший указ Президента, виданий 11 квітня 2019 року, передбачав 3670,70 га

сільськогосподарських угідь для регулярного користування, тому сьогодні площа національного парку віскі Olski складає 11 671,06 га, з яких 3 Обмежені площі - Радісінка (арена Кампуска) та штучний ставок на Новокаховській рибній фермі у господарській будівлі є два місцеві науково-дослідні підрозділи - "Раденське" та "Буркути".

Парк є природним заповідником, відпочинком, освітою, культурою, науково-дослідним інститутом національного значення та частиною Українського фонду природних ресурсів, який охороняється як національне надбання, за допомогою якого було створено спеціальну адміністрацію з питань захисту виробництва та споживання.

Господарство знаходиться у підпорядкуванні Міністерства екології та природних ресурсів України.

Основними напрямками діяльності НАЗП "Sense Olive King" є: Збереження та відновлення конструкцій та цінних природних та історичних об'єктів у гірських районах, включаючи шкіряні сходи, лісові сходи, лісове біорізноманіття, збереження та підтримання природного балансу навколишнього середовища.

Організувати та впровадити дослідницьку роботу, що включає вивчення природних компонентів та змін у використанні рекреації, розробку та реалізацію наукових рекомендацій щодо охорони навколишнього середовища, відтворення певних видів та видів, відновлення екосистем, що порушують управління Ефективне використання в природі. Джерела, проектування та контроль морфології та біорізноманіття.

Створювати природні туристичні умови, домовленості та відпочинок під час природних умов, враховуючи систему збереження будівель та заповідників.

- відродження місцевих традицій природокористування, осередків місцевих художніх промислів та інших видів народної творчості тощо;
- проведення екологічної освітньо-виховної роботи тощо.

Олешківські піски (також Нижньодніпровські піски або Олешшя) являють собою ландшафти, які вражають різноманіттям, первозданністю та водночас довгою і непростю історією. На території Парку можна побачити і піщаний степ і напівпустелю, луки, зарості очерету, листяні гаї і навіть – озера.

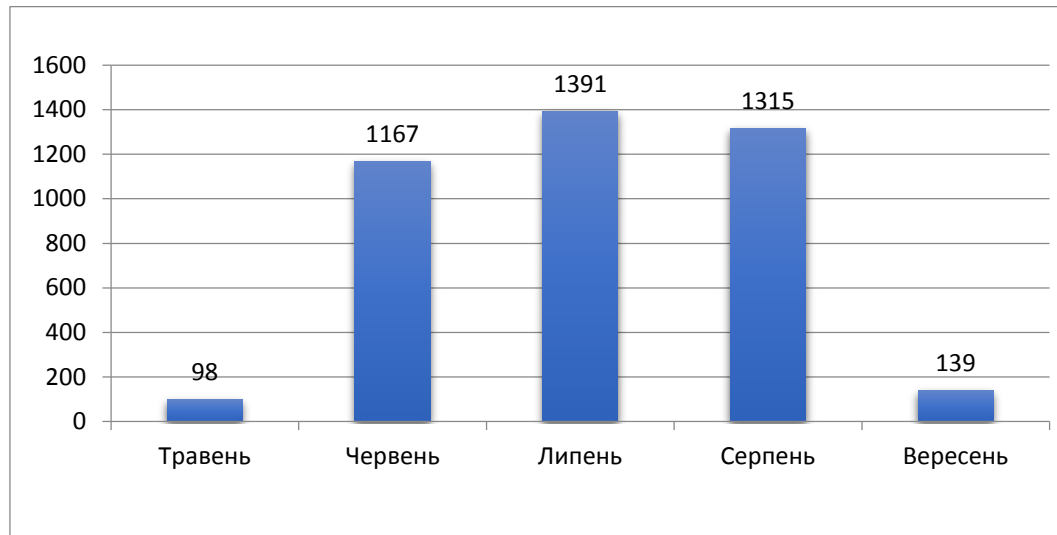

Рисунок 3.4- Динаміка зміни рекреаційного навантаження потоку на територію за рекреаційний період у НПП «Олешківські піски» за 2020 рік.

Проаналізувавши графік можемо побачити, що у 2020 році Нацпарк відвідали 11630 людей, що на 135% більше ніж торік (2019 рік – 4932 людини). Найбільша кількість відвідувачів, спостерігається з червня по липень. Таке збільшення також пов'язане з активною промоцією Парку. Найбільшим попитом туристів курорт користується у липні 1391 осіб/км². Нормативні показники рекреаційного навантаження для низовини складає мінімально 2400 осіб/км², середнє значення 3000 осіб/км², а максимальне 3600 осіб/км². Майже кожен представник туристичного бізнесу нашої області проводить організовані тури до «пустелі» та активно займається їх продажами.

Журналісти рейтингових українських телеканалів відвідали Олешківські піски, а сюжети довгий час транслювалися в ефірах.

Національний природний парк «Олешківські Піски» на сьогодні також одна із найпопулярніших локацій для відвідування на Херсонщині.

Величезна кількість людей прагне побачити найбільшу у Європі пустелю. І це бажання підтверджується кількістю екскурсантів.

Екологічна стежка «Олешківською пустелею» знаходиться в Олешківському районі Херсонської області в західній частині Козачелагерської арени на схід від села Раденськ Нижньодніпровських (Олешківських) пісків на території природоохоронного науково-дослідного відділення «Раденське».

Дістатися до цього місця можна за допомогою, як особистого, так і громадського транспорту. (Напрямок – на с. Раденськ, зупинка «Золотий Фазан») далі можна дістатися до пісків пішим ходом.

Значення екологічної стежки: рекреація, виховання та освіта у сфері охорони навколишнього середовища.

Екологічна стежка розрахована на дітей старшого дошкільного віку, учнів шкіл, вчителів, батьків, що відпочивають, організованих екскурсійних груп та інш.

Екологічна стежка відвідується організовано під керівництвом екскурсовода та інспектора природоохоронного науково-дослідного відділення «Раденське».

Короткий опис маршруту: Загальна протяжність стежки – 2 км 200 метрів тривалістю до 2 годин.

Маршрут стежки кільцевий. На маршруті передбачено 4 видових зупинок, на яких екскурсовод ознайомить Вас із унікальністю флори, фауни та ландшафтного різноманіття Парку .

Екологічна стежка кільцева, призначена для пішоходів, середнього ступеня важкості у проходженні.

Стан екологічної стежки: задовільний.

Забороняється: відхилятися від маршруту, створювати зайвий шум, засмічувати територію, розводити багаття, розорювати та псувати

інформаційні щити та аншлаги, охоронні знаки, завдавати шкоду рослинному і тваринному світу, вживати спиртні напої, палити.

Стежка є виключно пішохідною.

Охорону маршруту здійснюють: відділ державної охорони ПЗФ національного природного парку «Олешківські піски».

Маркування стежки: двоколірне коло (жовто - зелене) з напрямком руху: жовтий – колір сонця, піску, радості та поваги. У грецькій міфології - це атрибут Аполлона – сонячного бога. Зелений колір є символом краси природи, молодості та відродження.

Стисла характеристика екологічної стежки з описом екскурсійного маршруту:

Екологічна стежка «Олешківською пустелею» знаходиться в Олешківському районі Херсонської області в західній частині Козачелагерської арени на схід від села Раденськ Нижньодніпровських (Олешківських) пісків на території природоохоронного науково - дослідного відділення «Раденське».

Екологічна стежка *«Дивосвіт Олешківських пісків»* національного природного парку «Олешківські піски» розташована на території природоохоронного науково-дослідного відділення «Раденське» національного природного парку «Олешківські піски» в Олешківському районі Херсонської області в західній частині Козачелагерської арени на схід від села Раденськ Нижньодніпровських (Олешківських) пісків.

Проїзд: Офіс науково-дослідного відділення «Раденське» знаходиться біля – 35го км траси Херсон – Джанкой.

Дістатися до цього місця можна за допомогою власного або громадського транспорту (напрямок на с. Раденськ, зупинка «Золотий Фазан»), далі можна дістатися до Парку пішим ходом.

Значення екологічної стежки: рекреація, виховання та освіта у сфері охорони навколишнього середовища.

Екологічна стежка розрахована на дітей старшого дошкільного віку, учнів шкіл, вчителів, батьків, що відпочивають, організованих екскурсійних груп та ін.

Екологічна стежка відвідується організовано під керівництвом екскурсовода та інспектора природоохоронного науково-дослідного відділення «Раденське».

Короткий опис маршруту: Загальна протяжність стежки – 2,5 км. Стежка є виключно пішохідною. Маршрут екологічної стежки промаркований. Встановлено інформаційні знаки і щити.

Екологічна стежка «Дивосвіт Олешківських пісків» повністю розкриває краєзнавчі природні цінності, як національного природного парку «Олешківські піски», так і природи Херсонського краю. Територія екологічної стежки представлена краєвидами з багатогранною, неповторною красою української «пустелі».

На маршруті передбачено 8 видових зупинок. Під час екскурсії відвідувачі знайомляться з природними комплексами Олешківських пісків, представниками рослинного і тваринного світу, багатою історією Херсонського краю.

Стан екологічної стежки: задовільний.

Забороняється: Відхилятися від маршруту, зривати рослини, розводити багаття, псувати інформаційні щити та таблички, охоронні знаки, голосно розмовляти, включати музику, залишати після себе сміття, вживати алкоголь, палити.

Охорону маршрути здійснюють: відділ державної охорони ПЗФ національного природного парку «Олешківські піски».

Маркування стежки: вказівний знак з напрямком руху, на якому зображено двоколірне коло (жовто-зелене): жовтий – колір сонця, піску, радості та поваги. У грецькій міфології - це атрибут Аполлона – сонячного бога. Зелений – символізує красу природи, молодості та відродження.

Стисла характеристика екологічної стежки з описом екскурсійного маршруту: Екологічна стежка «Дивосвіт Олешківських пісків» розташована на території природоохоронного науково-дослідного відділення «Раденське» національного природного парку «Олешківські піски» в Олешківському районі Херсонської області в західній частині Козачелагерської арени на схід від села Раденськ Нижньодніпровських (Олешківських) пісків.

Таблиця 3.4 – Результати розрахунків ємності екодемаршрутів та фактичного використання за 2020 рік у НПП «Олешківські піски».

Назва екомаршруту	Час, Год.	Довжи на,км	Щільність, осіб/к К	Швидкість проходження стежки, км/год	Ємність стежок, осіб	Фактичні данні, осіб
«Олешківською пустелею»	2	2,5	20	4	110	74
«Дивосвіт Олешківських пісків»	2,5	2,5	20	3,5	115	68

У роботі була розрахована ємність екологічних стежок у НПП «Олешківські піски» за 2020 рік, а саме екомаршрути під назвою «Олешківські піски» та «Дивосвіт Олешківських пісків». Фактичне навантаження на маршрут «Олешківські піски» складає 67%, в той час як фактичне навантаження на стежку «Дивосвіт Олешківські піски» трохи менше і складає 58% від ємності екотуристичного маршруту.

3.5 Рекреаційне навантаження на територію НПП «Джарилгацький»

Національний природний парк «Джарилгацький» розміщений у Скадовському районі Херсонської області. Загальна площа Парку становить 10 000 гектарів. Значну його частину займає найбільший незаселений острів

Європи – Джарилгач. Національний природний парк підпорядкований Міністерству екології та природних ресурсів.

Екологічне значення о. Джарилгач та Джарилгацької затоки було відоме ще з початку ХХ століття, як важливого місця перебування багатьох видів птахів під час міграцій та зимівлі. Незважаючи на природну цінність території, остаточного природоохоронного статусу вона набула майже сто років потому.

Флора Парку Рослинний світ НПП «Джарилгацький», зокрема острова Джарилгач, представлено псамофітною, псамофітно-степовою, лучною, болотною, солонцевою, солончаковою і вищою водною рослинністю. Значні площі займають штучні деревні й чагарникові насадження. В межах материкових ділянок представлені залишки полинових степів та синантропні угруповання. Всього на острові Джарилгач нараховується понад 500 видів судинних рослин, з них до Червоної книги України занесено 21 вид. На території парку наявні 5 рідкісних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України.

Функціональне зонування НПП «Джарилгацький»

Рисунок 3.5 – Схема розташування та функціональне зонування НПП «Джарилгацький»

Функціональні зони НПП «Джарилгацький» Особливістю охоронного статусу національного природного парку є поєднання функцій охорони та збереження біорізноманіття, а також збалансованого використання території (рекреація, еко-освіта тощо). Відповідно, за своїми функціями територія

НПП ділиться на зони з різним режимом охорони: заповідна зона, до якої входить ботанічний заказник «Джарилгацький»; зони регульованої і стаціонарної рекреації та господарська зона. У межах зони регульованої рекреації проводяться короткостроковий відпочинок та оздоровлення населення, огляд особливо мальовничих і пам'ятних місць. Зона стаціонарної рекреації – призначена для розміщення об'єктів обслуговування відвідувачів парку. В цій зоні можуть створюватися рекреаційні, туристичні комплекси. Забороняється будь-яка господарська діяльність, що не пов'язана з цільовим призначенням цієї функціональної зони або може шкідливо вплинути на стан природних комплексів та об'єктів заповідної зони і зони регульованої рекреації. В межах господарської зони проводиться господарська діяльність, спрямована на виконання покладених на парк завдань, знаходяться населені пункти, об'єкти комунального призначення парку, а також землі інших землевласників та землекористувачів, що включені до складу парку, на яких господарська діяльність здійснюється з додержанням вимог та обмежень, встановлених для зон антропогенних ландшафтів біосферних заповідників та за погодженням НТР Парку.

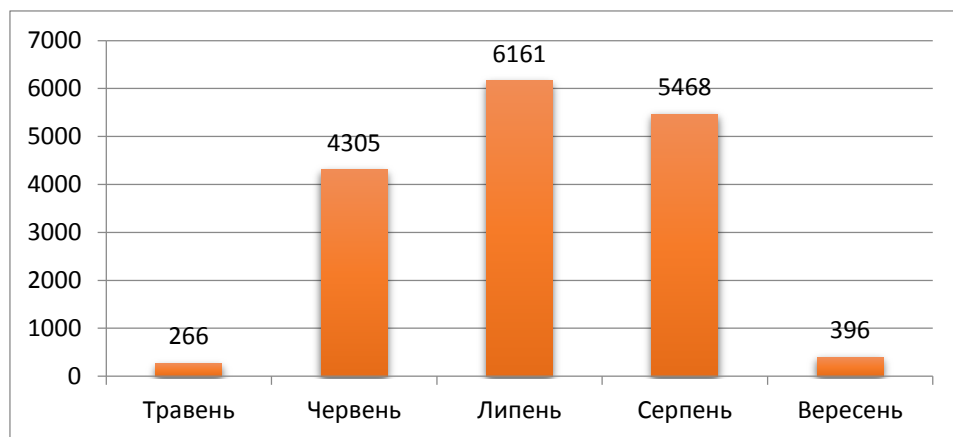

Рисунок 3.6 – Динаміка рекреаційного навантаження на територію НПП «Джагірлацький» у 2020 році.

У роботі було розраховано рекреаційне навантаження на територію НПП «Джагірлацький», дані розрахунків представлені на рис. 3.7. Проаналізувавши динаміку рекреаційного навантаження можна побачити що

пік припадає на липень та серпень. Найбільше навантаження можемо спостерігати у липні, воно складає 6161 осіб і навіть у цьому місяці відсутнє перевищення по нормативним показникам рекреаційного навантаження для приморської зони. Мінімальна норма рекреаційного навантаження для приморської зони складає 9000 осіб, середня – 12000 осіб/місяць, максимальна- 15000 осіб/місяць.

Так, у 2020 році НПП «Джарилгацький» відвідало 57309 відвідувачів, що на 30% більше ніж у торік (2019 – 44084 людини). Це найбільша кількість відвідувачів за всю історію існування Нацпарку. Найбільш парк користувався популярністю у липні та серпні, у червні також спостерігається значна кількість туристів. Найменшим попитом користувалися травень та вересень. Тим часом туристи стикаються з проблемами якості обслуговування на острові та незадовільним станом маяка. Для вирішення цих нагальних питань була проведена наступна робота. Херсонський обласний уряд розпочав розробку ідей щодо розвитку Національного парку Джарилгацький. Департамент туризму та курортів вніс конкретні пропозиції щодо регулювання притоку туристів на острів та розвитку туристичної інфраструктури відповідно до міжнародного стандарту ISO 18065: 2015 "Туризм та супутні послуги - туристичні послуги, що надаються в заповідних зонах - вимоги" Також поряд з роботою Державного інституту "Гідрології" триває робота з реконструкції старої вежі світлового стовпа №. ۳۳۳ ۳۳۳ ۳۳۳ ۳۳۳ ۳۳۳ ۳۳۳ № №.

О с т р і в Коса Джарилгач - найбільший острів в Україні та безлюдне Чорне море. Він розташований на пляжі Какін Сіскі і займає площу 56 квадратних кілометрів. Назва острова походить з турецької мови і означає "спалене дерево".

Т е р и т о р і я Джарилгачської області є важливою базою для перелітних птахів Європи (їх взимку більше 150 тис.). На острові є лиманні озера (близько 200), оброблені грязьові та солоні озера з високим вмістом

йоду та білка. Біля цих озер можна побачити акваріум з дельфінами, що плавають у відкритому морі (існує три види карликів: дельфіни - дельфінові хвости, днища дельфінів та авокадо). Парк був створений в 1999 році для збереження природних та історико-культурних районів Північного узбережжя.

Острів Коса Джарилгач - найбільший острів в Україні та безлюдне Чорне море. Він розташований на пляжі Какін Сіскі і займає площу 56 квадратних кілометрів. Назва острова походить з турецької мови і означає «спалене дерево».

Територія Джарилгачської області є важливою базою для перелітних птахів Європи (взимку їх більше 150 000). На острові є лиманові озера (близько 200), оброблені грязьові та солоні озера, вода, багата йодом і білками. Біля цих озер можна побачити акваріум з дельфінами, що плавають у відкритому морі (існує три види карликів: дельфіни - дельфінові хвости, днища дельфінів та авокадо).

Парк створений у 1999 році для збереження природних та історико-культурних районів Північного Причорномор'я.

Пряме розміщення на острові лише в наметах (як організованих таборах, так і поодиноких наметах).

Дорога:

"Із заходу на схід" - Піднятися на гору + насолоджуватися човном 3 дні, довжиною 44 км. Сезон використання доріг - травень-вересень.

Цей маршрут починається зі східної сторони пляжу або міста Лазурне. Тривала подорож на човні чи переїзд до острова Даза Галігак. Стежка продовжується елементами глибокого туризму в легенді про стародавнього героя Ахілеса, який називається "Ахілесова пробіжка", яка виникла від святині на західній стороні Тендрівської водоспаду і є продовженням стежки. Вузький острів Джарилгач до маяк на схід.

По дорозі з Маяків до Скадовська човни проводжали стадо дельфінів у дику природу. Є мобільні ресторани, і ви можете повечеряти, подивитися на дику природу або порибалити (за гроші). Туристичні групи супроводжують співробітники Національного природного парку Джарилгацький.

Сафарі Джарилгач: один день, чудова погода, розважальний та освітній маршрут, довжина дороги 43 км.

Середня кількість відвідувачів у дорозі - група 1 на день (15-25 осіб). Курс призначений для дорослих з різним рівнем підготовки. Вимоги до умов проживання в дорозі: перед виїздом на дорогу навчають туристів.

Маршрут пролягає вздовж заповідної зони парку і починається з відвідування парку ПП Норченко, що за 2 км від Скадовська на трасі Т-22-13. Потім група доїхала до станції ташар380 на автомобілі на узбережжі Скадовська.

Туристів до району парку привозять на човні. Після прибуття на Глибоку косу відпочивальники обідають у місцевому кафе, меню включає велику кількість морепродуктів. Є пляжі, теми та змагання. За гроші можна ловити рибу з човна або човна.

Є кілька вчень:

На острові дуже помірний клімат - сухі вітри зі сходу, трав'яні пустелі та погода.

Лісових масивів майже немає, тому нема де сховатися від спеки або шукати деревину для приготування їжі.

Є лише три джерела води: біля парку, біля лісу та біля вогнів.

На острові мешкають жителі Каракуртса - одного з найбільш зникаючих павуків, знайдених в Україні.

Таблиця 3.5 – Ємність екологічного маршруту «Заповідна стежка» та фактичне навантаження у 2020 році.

Назва екомаршруту	Час, год	Довжина, км	Щільність, осіб/км	Швидкість, км/год	Ємність, осіб	Фактичні данні, осіб
«Заповідна стежка»	3	5	25	4	175	100

Розрахувавши ємність екологічного маршруту «Заповідна стежка», можна побачити, що фактичне навантаження в 1,5 рази менше ніж ємність екомаршруту.

3.6 Рекреаційне навантаження на територію НПП «Азово-Сиваський»

Він покриває площу в більш ніж 52 000 гектарів, з яких тільки 8469 гектарів займає суша, а 43685 га - це акваторії Азовського моря, озера Сиваш та Утлюцького лиману.

Азово-Сиваський національний природний парк був створений з метою збереження надзвичайно багатого генофонду рослинного і тваринного світу, унікальних природних комплексів північного Приазов'я. 52000 гектарів, 8469 - сушу 43685 - вода. Завдяки м'якості клімату, багатим кормових угідь і захищеності території Азово-Сиваський парк є місцем гніздування багатьох птахів і точкою великого перелітної шляху. в парку можна зустріти дрофу, стрепета, журавля степового і сірого, луня польового і степового, беркута, підорлик великий, балабана, сокола-сапсана, боривітри степового. Всього в парку 30 видів птахів, занесених до Червоної книги України. Орлан-білохвіст і стрепет також об'єктами Європейського червоного списку. Вже з самого створення заповідник став місцем акліматизації деяких видів тварин і птахів. Тут акліматизований фазан звичайний, з тварин - благородний олень, лань,

муфлон і кулан. З місцевих, в парку зустрічаються заєць-русак, лисиця, снотовидний собака.

У флорі парку переважає пустельна степова і солончакова рослинність з ковиловими і пірійними степами. На заповідних територіях Центрального Сиваша - Чурюк і Куюк-Тука збереглися справжні степові «аборигени», такі як жовтня скіфський, диво фіолетове, шавлія сухостепну, Трините щетиниста. Також в парку поширені унікальні для території України кермек чурюкський, червець сиваський, смілка Сиваш, деревій бірючанський, а також плейстоценові реліктові види. Одним з найцікавіших місць Азово-Сиваського парку є українське «мертве», а точніше - «гниле море» - озеро Сиваш. Ще одним видатним пунктом Азово-Сиваського парку, острів Бірючий (в перекладі - «Вовчий»).

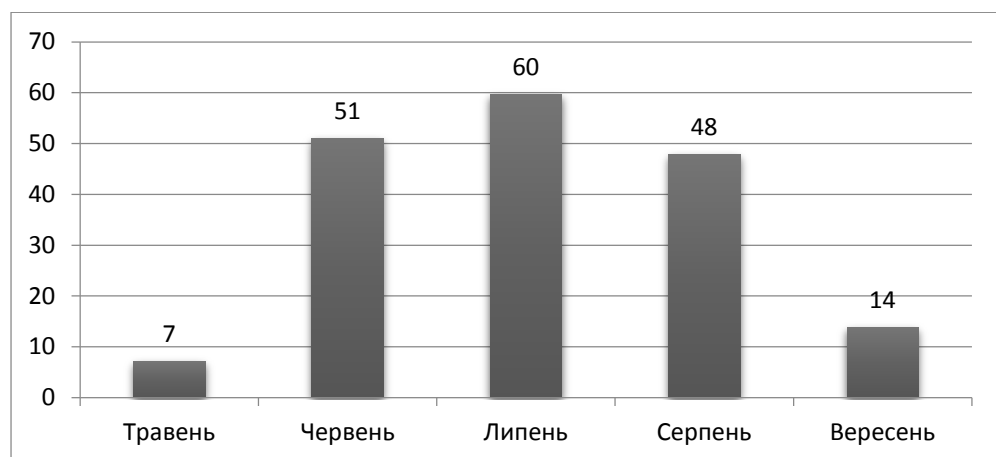

Рисунок 3.6 - Динаміка зміни рекреаційного навантаження потоку туристів на території НПП «Азово-Сиваський» за 2020 рік.

На жаль, Національний парк «Азов-Сіваський» демонструє негативний потенціал візиту. Основним об'єктом відвідування національного парку є острів Бірючі, який відомий своєю унікальною природою. Цього року відвідали 570 туристів, що на 92% менше, ніж минулого року (2019 - 7799 осіб). Ситуація потребує великої уваги. Тому 3 грудня 2020 року відбулася робоча зустріч, на якій обговорили можливість туристів відвідати острів Брайс. У зустрічі взяли участь представники нашого місцевого туристичного

бізнесу, керівники національних парків та представники місцевого самоврядування. Розглядаючи прохання представників туристичних агентств, Департамент туризму та курортів звернувся до Національного природного парку з проханням розробити план заходів щодо організації туристичного туру на острів Брічіу в суворій відповідності до охорони природних об'єктів. І зрозумілі процедури.

Національний заповідник «Азов-Сівас» розташований в Азовському морі між Херсонською та Запорізькою областями. Парк був створений в 1993 році на острові Бірючі, який є частиною острова Куюк-Тук і там також був закріплений.

Цікаво, що Бірючі - це не острів, це вузька коса, яка прикріплюється до материка і стає островом під час припливу.

Тут мешкають скіфи - зараз там багато статуй, курганів і скель, що нагадують про це. За радянських часів було два рибальських села, які затоплювало море. З 1960-х острів був закритий для туристів, таких як Дачаніка Кришучев, тоді резиденція президента.

У найвищій точці острова знаходиться населений пункт з 12 працівниками заповідника. Вони ведуть тваринницькі ферми і самі випікають хліб. Нижче острова, на глибині понад 100 метрів, є прісноводні озера під землею, тому на поверхні багато мінеральних джерел.

Проживання: Намет біля моря. У розважальних центрах "Золотий" та "Любов" є бари, оздоровчі центри тощо. Ціни на сезонні канікули стартують від 700-800 грн за двомісний номер.

Готелі зі своєю територією. Сезонні витрати складають 1500-22000 гривень.

Дорога: Вихід до місцевих озер - близько півтори години пішки, щоб побачити тварин біля криниці. Влітку щовечора пропонуються 1,5-годинні автомобільні тури. Ви можете їх почекати, особливо біля водойм, наприклад, біля кордону "бійні". На цьому острові стільки тварин, і вони навряд чи піклуються про людей!

Острів Бірючі: Відстань - 18 км, час у дорозі на машині - 2 години. Бронювання оплачується (70 грн - для дорослих, 40 грн - для дітей). Діти до 4 років отримують безкоштовний вхід.

Море: довжина - 18 км водного шляху. Дороги для тих, хто відпочиває в Арабатській Стрілці чи Генічеську. Екскурсія починається о 9 ранку в гавані Хенборс і проходить в парку Ютук. Потім - безпечний притулок для мандрівників природи та плавців і назад до порту Гессен.

Поїздка триває - 3 години.

Бікон-Бей - історична пам'ятка 1896 року. Для кораблів, які доставляються до порту Хеннессі, потрібні були показники безпеки. У той час сіль і антрацит транспортувались морем через Гансіс. Спочатку світильники виготовляли з дерева, потім з цегли. Внутрішня частина вежі виконана з дерева з металевими решітками на сходах. Довжина променя становить 24,7 метра, а очі - 13,3 милі.

Під час Другої світової війни Німеччина задула свої вогні. Дещо пізніше на місці вибуху був побудований 28-метровий маяк, який показував курс корабля вночі протягом десяти років. Лише в 1957 році на місці дерева було збудовано сучасне освітлення у вигляді статуї висотою більше 30 метрів і близько 28 км.

Таблиця 3.6 Ємність екологічного маршруту «Маяк» та фактичне навантаження у 2020 році

Назва об'єкту ПЗФ	Назва екомаршруту	Час проходження маршруту, год	Довжина траси, км	Щільність, осіб/км	Швидкість проходження стежки, км/год	Ємність стежок, осіб	Фактичні данні, осіб
НПП "Азово-	«Маяк»	3	3	25	3,5	110	27

Сиваський"							
------------	--	--	--	--	--	--	--

Розрахувавши фактичну місткість та екологічну ємність маршруту «Маяк», можна побачити що навантаження складає лише 27 осіб. Це дає можливість зрозуміти , що навантаження на екостежку становить лише 25%.

3.7 Узагальнення та аналіз результатів дослідження.

В таблиці 3.7 представлені результати узагальненні розрахунку рекреаційного навантаження місткість рекреаційної території.

Таблиця 3.7 – Динаміка рекреаційного навантаження на об'єкти ПЗФ Херсонської області за 2020 рік.

	Кількість осіб	T, днів	S, км ²	P розр. осіб/км ²	P норм.м ін.осіб/км ²	Фактичне рекреаційне навантаження, %	V _i , рекреаційна місткість і-ї території, осіб
Асканія- Нова	97 538	110	333,1	8785	9200	93	399720
Олешківські	11630	110	80,2	4350	9200	47	96240
Джарилгацький	57 309	110	100	17193	31500	55	300000
Азово Сиваський	570	110	525,8	220	9200	2,4	630960
Чорноморський	400	110	109	600	31500	1,9	327000

Проаналізувавши узагальнені данні рекреаційного навантаження можна зробити висновок , що жоден об'єкт ПЗФ не перевищують навіть мінімальне нормативне значення рекреаційного навантаження. Фактичне рекреаційне

навантаження для БЗ «Асканії-Нова» складає 95%, НПП «Олешківські піски» 47%, НПП «Джагирлацький» 55%, БЗ «Чорноморський» 2%, НПП «Азово-Сиваський» 2,4% від мінімального нормативного рекреаційного навантаження.

Розрахована рекреаційна місткість території для БЗ «Асканії-Нова» складає 399720 осіб/місяць, НПП «Олешківські піски» 96240 осіб/місяць, НПП «Джагирлацький» 300000 осіб/місяць, БЗ «Чорноморський» 327000 осіб/місяць, НПП «Азово-Сиваський» 327000 осіб/місяць

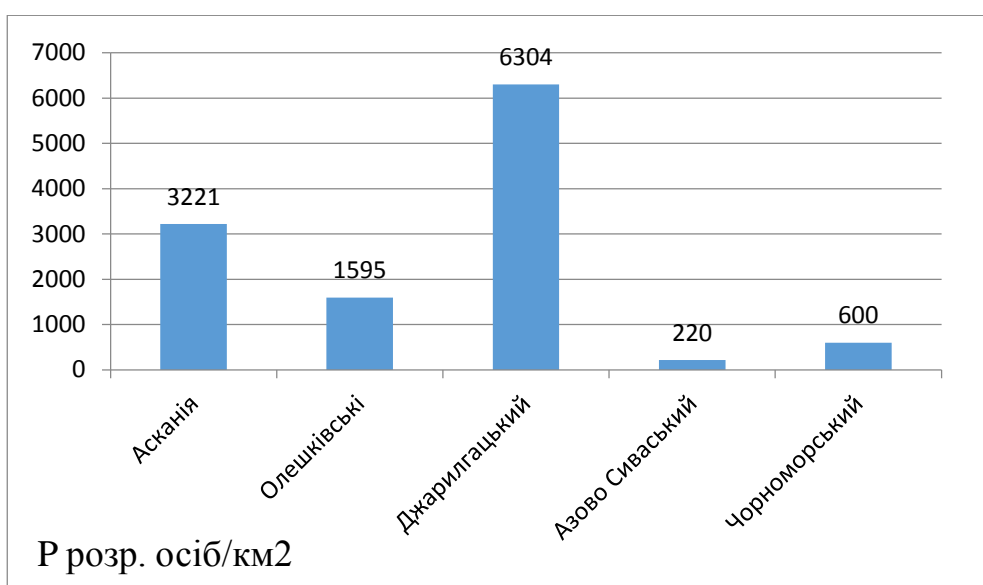

Рис 3.7 - Динаміка зміни рекреаційного навантаження на об'єкти ПЗФ у Херсонській області за рекреаційний період 2020 року.

Проаналізувавши дані таблиці 3.7 можна побачити, що найбільше рекреаційне навантаження відбувається на територію національного природно парку «Джагирлацький» та біосферного заповідника «Асканія Нова».

ВИСНОВКИ

Херсонської області має вигідне географічне положення у південній частині України в межах Причорноморської низовини.

Кліматичні умови, наявність значною кількості об'єктів природно-заповідного фонду, велике біорізноманіття сприяють заохоченню до себе значної кількості вітчизняних та іноземних туристів.

Херсонська область розташована в зоні помірно-континентального посушливого клімату.

Виконана оцінка біокліматичних умов Херсонської області. Для цього були розраховані значення певних біокліматичних показників. А саме, для теплого періоду року розраховані з травня по вересень НЕЕТ та РЕЕТ.

Встановлено, що в травні для території Херсонської області характерні показники НЕЕТ менш ніж 13,5 тобто умовами дискомфорту, пов'язаними із холодом, теж саме стосується для вересня. Комфортні умови для менш помірних широт спостерігаються в червні на всій території Херсонської області за виключенням регіону Нової Каховки. У липні і серпні вся територія області характерна умовами дискомфорту, пов'язаного із спекою.

Таким чином, кліматичні умови Херсонської області сприятливі для рекреаційних цілей.

На території Херсонської області функціонує 79 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, загальною площею 224171,0 га.

Природно-заповідний фонд Херсонській області налічує 7 категорій територій та об'єктів:

- біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Ф.Е. Фальц-Фейна - загальна площа 33307,6 га, в т.ч. заповідна - 11054 га та Чорноморський біосферний заповідник – загальна площа 109254,8 га (в Херсонській області 106513,8 га), в т.ч. заповідна – 70509 га;
- національні природні парки Азово-Сиваський – загальна площа – 52154 га, в т.ч. заповідна – 38981 га, «Джарилгацький» загальна площа – 10000 га, в т.ч. заповідна – 805 га, «Олешківські піски» загальна площа – 8020,36 га, в

т.ч. заповідна – 5223,0 га;

- 1 дендропарк загальнодержавного значення «Асканія-Нова» – загально площею 183,2га;
- 7 заказників загальнодержавного значення – загальною площею 34487 га та 13 заказників місцевого значення – загальною площею 26892,8га;
- 30 пам'ятки природи;
- 13 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення загальною площею 173,34 га;
- 10 заповідних урочищ загальною площею 942 га.

Показник заповідності Херсонської області складає 7,88 % .

В результаті виконаних досліджень встановлено, що індекс інсуляризованості по області дорівнює 0,32, що є досить вагомою цифрою. Таким чином, значну роль в загальній площі території ПЗФ відіграють більші ділянки, що мають екологічну стабільність.

За період з 2010 по 2020 роки найбільша кількість туристів відвідала найпопулярніші об'єкти ПЗФ у 2020 році , а саме у липні.

Розрахунки рекреаційного навантаження на території всіх розглянутих об'єктів природно-заповідного фонду знаходиться в межах норми.

Проаналізувавши узагальнені данні рекреаційного навантаження можна зробити висновок , що жоден об'єкт ПЗФ не перевищують навіть мінімальне нормативне значення рекреаційного навантаження. Фактичне рекреаційне навантаження для БЗ «Асканії-Нова» складає 95%, НПП «Олешківські піски» 47%, НПП «Джигирлацький» 55%, БЗ «Чорноморський» 2%, НПП «Азово-Сиваський» 2,4% від мінімального нормативного рекреаційного навантаження. Середнє фактичне навантаження на Херсонську область складає 40% від нормативного значення. Спроможність ПЗФ значно більша, що сприятиме економічному розвитку області та розвитку ПЗФ.

Фактичні дані відвідування екостежок туристами менше чим розрахункової доступної ємності екостежок. Що дає можливість заохочувати до екскурсій більшу кількість туристів.

Природно-рекреаційний потенціал використовується не достатньо повно для розвитку екологічного туризму. За оцінкою усіх показників якостей території показник склав найвищий бал, що добре впливає на екологічний туризм. Оцінка мінеральних вод, лісів бажає кращого. Потрібно розвивати дані особливості області. Кліматичні умови задовільняють усі потреби для розвитку. Реалізація заходів з розвитку туристичної індустрії допоможе створити сучасну туристичну інфраструктуру, збільшити частку в'їзного туризму, що водночас позитивно вплине на розвиток таких видів економічної діяльності, як транспорт, готелі та ресторани, роздрібна торгівля, харчова промисловість, будівництво, зв'язок, страхування, фінансове посередництво, діяльність у сфері відпочинку і розваг, культури та спорту тощо, пожвавить місцеву економіку, створить додаткові постійні та сезонні робочі місця, стимулюватиме розвиток народних ремесел і культурної спадщини.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Мовчан Я. І., Шеляг-Сосонко Ю. Р. Збереження біорізноманіття України (друга національна доповідь). – К.: в-во „Хімджест”, 2003. – 110 с.
2. Малишева Н. Р., Олещенко В. І., Кузнецова С. В. та ін. Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття. – К.: в-во „Хімджест”, 2003. – 176 с.
3. Леоненко В. Б., Стеценко М. П., Возний Ю. М. Атлас об’єктів природно-заповідного фонду України. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський Університет”, 2003. – 119 с.
4. Заповідна справа в Україні на межі тисячоліть (сучасний стан, проблеми і стратегія розвитку): Матеріали всеукраїнської загальнотеоретичної та науково-практичної конференції, присвяченої виконанню державної Програми перспективного розвитку заповідної справи в Україні „Заповідники” (м. Київ 11 – 14 жовтня 1999 р.). / Ред. Стеценко М. П. – Канів, 1999. – 224 с.
5. Шеляг-Сосонко Ю. Р., Дубина Д. В., Вакаренко Л.П. та ін. Збереження і невиснажливе використання біорізноманіття України: стан та перспективи. – Київ: Хімджест, 2003. – 248 с.
6. Попович С. Ю. Природно-заповідний фонд України: аналіз та заходи реорганізації. – В кн.: Збереження і невиснажливе використання біорізноманіття: стан та перспективи. – К.: в-во „Хімджест”, 2003. – С. 73 – 92.
7. Поліщук В., Багнюк В. Біогеографічне районування України. – Розбудова екомережі України. – К.: Техпринт, 1999. – С. 37 – 41.
8. Попович С. Ю. Значення природно-заповідного фонду у формуванні національної екомережі України // Мат. націонал. конф. „Національна екомережа України: Пріоритети формування”, (Київ, 22 січня 2001 р.). – Київ, 2001. – С. 37 – 43.

9. Каталог раритетного біорізноманіття заповідників і національних природних парків України. Фітогенетичний фонд, мікрогенетичний фонд, фітоценотичний фонд. / Під наук. ред. д. б. н. С. Ю. Поповича. – Київ: Фітосоціологічний центр, 2002. – 276 с.
10. Петренко О. Система ландшафтного структурування країни та ландшафтне нормування // Мат. націонал. конф. „Національна екомережа України: Пріоритети формування”, (Київ, 22 січня 2001 р.). – Київ, 2001. – С. 29 – 31.
11. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование (Маринич А. М. и др.). – Киев: Наук. думка, 1986. – 218 с.
12. Борейко В. Е. История заповедного дела в Украине. Киевский эколого-культурный центр. – Киев, 2002. – 272 с.
13. Розбудова екомережі України / Наук. ред. акад. НАНУ Ю. Р. Шеляг-Сосонко. – Київ, 1999. – 127 с.
14. Вакаренко Л. П., Мовчан Я. І. Методологія управління екомережею та пов'язаними з нею територіями ПЗФ // В кн.: Збереження і невиснажливе використання біорізноманіття: стан та перспективи. – К.: в-во „Хімджест”, 2003. – С. 93 – 106.
15. Бойко М. Ф., Чорний С. Г. Екологія Херсонщини: Навч. пос. для студ. вищих навч. закл. – Херсон: Терра, 2001. – 156 с.
16. Підгайний М. М. Інформаційна довідка: Природно-заповідний фонд міста Херсона. Історія формування та перспективи розвитку. – Херсон, 2003. – 6 с.
17. Орделитель высших растений Украины / Доброчаева Д. Н., Котов Н. И., Прокудин Ю. Н. и др. – Киев: Наук. думка, 1987. – 548 с.
18. Географічна енциклопедія України. – т. 1 – 3. – Київ: Укр. енциклопедія, 1989 – 1993. – 305 с.
19. Кваша С. В., Бойко В. М. Херсонская область. Природа, население, государство. – Херсон: Айлант, 2004. – 82 с.

20. Бойко М. Ф. та ін. Природа Херсонської області. Фізико-географічний нарис. – К.: Фітоцентр, 1998. – 120 с.
21. Бондарчук В. Г. Геологія України. – Київ: в-во АН УРСР, 1959. – 832 с.
22. Вернардер Н. Б. Почвы подов юга Украины // Почвоведение. – 1957.-№ 4. – С. 10 – 15.
23. Алисов Б. П. Климат СССР. – М.: Изд-во Московского университета, 1956. – 357 с.
24. Алеферко О., Алеферко С. Сквозь годы и судьбы. Современный Херсон. – Херсон: Фотокнига-гид, изд-во «Надднепряночка», 2003. – 224 с.
25. Пиворович В. Б., Дяченко С. А. Улицами старого Херсона. – Херсон, 2002. – 196 с.: ил.
26. . Комарчук С.С., Шлапак В.П., Яременко Л.П. та інш. Методичні рекомендації щодо визначення максимального рекреаційного навантаження на природні комплекси та об'єкти у межах природно-заповідного фонду України за зонально-регіональним розподілом – Київ, 2003. – 51с.
27. Інтернет ресурс, сайт заповідника [<http://askania-nova.zapovidnik.gov.ua>].
28. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери Наукове видання – Львів: НАН України. – ІРД НАН України. – 1999 – 78 с.
29. Оцінка значущості мережі природно-заповідного фонду за методикою Ю.М. Грищенко-2001.-8с.

ДОДАТКИ

Публікації за темою КРМ

1. Зубарева Ю. А., Нагаєва С.П. Характеристика біокліматичних умов Херсонської області X Международная научно-практическая конференция “SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF MODERN SOCIETY”, 27-29 мая 2020. Ливерпуль, Великобритания. С. 733.
2. Зубарева Ю. А., Нагаєва С.П. Оцінка природно заповідного фонду Херсонської області. X Международная научно-практическая конференция “TOPICAL ISSUES OF THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE”. 4-6 июня 2020г. София, Болгария .С 583.
3. Зубарева Ю.А, Нагаєва С.П. Заповідний фонд Херсонщини як загальнодержавна складова. Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих вчених « Сталий розвиток країн в рамках європейської інтеграції» Житомирська політехніка. 12 листопада 2020р. Житомир. С.143.
4. Зубарева Ю.А, Нагаєва С.П., Чернякова О.І. Оцінка рекреаційного навантаження на території об’єктів природно-заповідного фонду Херсонської області. V Международная научно-практическая конференция FUNDAMENTAL AND APPLIED RESEARCH IN THE MODERN WORLD. 16-18 декабря 2020. м. Бостон, США.
5. Зубарева Ю.А Нагаєва С.П., Чернякова О.І. Оцінка рекреаційного навантаження на територію біосферного навантаження “Аскнія-Нова”. IV Международная научно-практическая конференция “WORLD SCIENCE: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS” 23-25 грудня 2020. Торонто, Канада.
6. Нагаєва С.П., Зубарева Ю.А. Дослідження впливу еколого-туристичної діяльності на територію біосферного заповідника Асканія-Нова.- Таврійський науковий вісник. №119. Херсон. 2020.(у друці)

Додаток Б

Об'єкти природно заповідного фонду Херсонської області[11].

Назва території або об'єкта природно-заповідного фонду	Категорія	Площа, га	Рік створення	Розташування
<u>Джерело Шилової балки</u>	<u>пам'ятка природи</u>		1983	<u>Бериславський район</u>
<u>Козацьке джерело</u>	<u>пам'ятка природи</u>		1983	<u>Бериславський район</u>
<u>«Олександрівський»</u>	<u>заказник</u>	996	2002	<u>Білозерський район</u>
<u>«Станіславський»</u>	<u>заказник</u>	659	2002	<u>Білозерський район</u>
<u>«Бакайський»</u>	<u>заказник</u>	420	1974	<u>Білозерський район</u>
<u>«Інгулецький лиман»</u>	<u>заказник</u>	50	1983	<u>Білозерський район</u>
<u>«Софіївський»</u>	<u>заказник</u>	194	1998	<u>Білозерський район</u>
<u>«Широка балка»</u>	<u>заказник</u>	116	1998	<u>Білозерський район</u>
<u>«Бакайський жолоб»</u>	<u>заказник</u>	1680	1978	<u>Білозерський район</u>
<u>Микільське поселення змій</u>	<u>пам'ятка природи</u>	4	1983	<u>Білозерський район</u>
<u>Понятівське поселення змій</u>	<u>пам'ятка природи</u>	5	1983	<u>Білозерський район</u>
<u>Білозерські</u>	<u>пам'ятка</u>		1983	<u>Білозерський район</u>

<u>джерела</u>	<u>природи</u>			
<u>Федорівська</u> <u>печера</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>	0,5	1983	<u>Білозерський район</u>
<u>«Інгулець»</u>	<u>заказник</u>	937	1978	<u>Великоолександрівський район</u>
<u>«Новодмитрівський ліс»</u>	<u>заповідне</u> <u>урочище</u>	23	1983	<u>Великоолександрівський район</u>
<u>«Недогірський ліс»</u>	<u>заповідне</u> <u>урочище</u>	216	1983	<u>Великоолександрівський район</u>
<u>«Летючі піски»</u>	<u>заповідне</u> <u>урочище</u>	110	1983	<u>Великоолександрівський район</u>
<u>«Архангельський ліс»</u>	<u>заповідне</u> <u>урочище</u>	30	1983	<u>Високопільський район</u>
<u>Азово-Сиваський</u>	<u>Національний природний парк</u>	52154	1993	<i>Генічеський і Новотроїцький райони</i>
<u>Дуб черешчатий</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>		1999	<u>Гола Пристань</u>
<u>Вікові сосни</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>		1983	<u>Гола Пристань</u>
<u>Вікові дуби (6)</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>		1983	<u>Гола Пристань</u>
<u>Оз. «Гопри» (частина)</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>	5	1983	<u>Гола Пристань</u>
<u>Парк санаторію «Гопри»</u>	<u>парк-пам'ятка садово-паркового</u>	18	1964	<u>Гола Пристань</u>

<u>Дуб черешчатий (подвійний)</u>	<u>пам'ятка природи</u>		1983	<u>Голопристанський район</u>
<u>Куртина дубів</u>	<u>пам'ятка природи</u>	0,5	1983	<u>Голопристанський район</u>
<u>Тополі</u>	<u>пам'ятка природи</u>		1983	<u>Голопристанський район</u>
<u>Парк КСП «Південний»</u>	<u>парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва</u>	14	1964	<u>Голопристанський район</u>
<u>Парк КСП ім. Леніна</u>	<u>парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва</u>	4	1983	<u>Голопристанський район</u>
<u>«Старозбур'ївський акацієвий ліс»</u>	<u>заповідне урочище</u>	14	1983	<u>Голопристанський район</u>
<u>«Каїрська балка»</u>	<u>заказник</u>	664,9	2001	<u>Горностаївський район</u>
<u>«Агайманське»</u>	<u>заповідне урочище</u>	25	1983	<u>Іванівський район</u>
<u>«Домузла»</u>	<u>заказник</u>	1411,9	2000	<u>Каланчацький район</u>
<u>Парк КСП «Паризька комуна»</u>	<u>парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва</u>	62	1964	<u>Каланчацький район</u>

<u>Дендропарк Каховського лісгоспзагу</u>	<u>парк- пам'ятка садово- паркового мистецтва</u>	15	1964	<u>Каховка</u>
<u>«Малокаховськ ий бір»</u>	<u>заповідне урочище</u>	177	1983	<u>Каховський район</u>
<u>«Балка Великі Сірогози»</u>	<u>заказник</u>	636	2007	<u>Нижньосірогозький район</u>
<u>Вікові платани</u>	<u>пам'ятка природи</u>		1983	<u>Нова Каховка</u>
<u>Меморіальні дуби (2)</u>	<u>пам'ятка природи</u>		1983	<u>Нова Каховка</u>
<u>«Дендропарк Ботанічний»</u>	<u>парк- пам'ятка садово- паркового мистецтва</u>	9	2006	<u>Нова Каховка</u>
<u>Парк с. Хрещенівка</u>	<u>парк- пам'ятка садово- паркового мистецтва</u>	8	1964	<u>Нововоронцовський район</u>
<u>«Стояни»</u>	<u>заповідне урочище</u>	15	1983	<u>Нововоронцовський район</u>
<u>Олешківські піски</u>	<u>Національ ний природний парк</u>	8020,36	2010	<u>Олешківський район</u>

<u>«Саги»</u>	<u>заказник</u>	500	1974	<u>Олешківський район</u>
<u>«Корсунський»</u>	<u>заказник</u>	3357	1978	<u>Олешківський район</u>
<u>Деревостій акації білої</u>	<u>пам'ятка природи</u>	3	1983	<u>Олешківський район</u>
<u>Куртина вікових дубів</u>	<u>пам'ятка природи</u>	0,1	1983	<u>Олешківський район</u>
<u>Кринківське поселення бобрів</u>	<u>пам'ятка природи</u>	5	1983	<u>Олешківський район</u>
<u>Дендропарк Нижньодніпров ської НДС</u>	<u>парк- пам'ятка садово- паркового мистецтва</u>	3	1964	<u>Олешківський район</u>
<u>«Цюрупинський сосновий бір»</u>	<u>заповідне урочище</u>	290	1983	<u>Олешківський район</u>
<u>Джарилгацький</u>	<u>Національ ний природний парк</u>	10000	2009	<u>Скадовський район</u>
<u>«Джарилгацьки й»</u>	<u>заказник</u>	300	1974	<u>Скадовський район</u>
<u>Парк Скадовського будинку відпочинку</u>	<u>парк- пам'ятка садово- паркового мистецтва</u>	12	1964	<u>Скадовський район</u>
<u>Дуб черешчатий</u>	<u>пам'ятка природи</u>		1983	<u>Херсон</u>

<u>Дуб</u> на <u>«Інтенсивці»</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>		1983	<u>Херсон</u>
<u>Віковий дуб</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>		1983	<u>Херсон</u>
<u>Дуб черешчатий</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>		1983	<u>Херсон</u>
<u>Дуб черешчатий</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>		1983	<u>Херсон</u>
<u>Дуб черешчатий</u>	<u>пам'ятка</u> <u>природи</u>		1983	<u>Херсон</u>
<u>Ботанічний сад</u> <u>Херсонського</u> <u>державного</u> <u>університету</u>	<u>парк-</u> <u>пам'ятка</u> <u>садово-</u> <u>паркового</u> <u>містечтва</u>	12,34	1964	<u>Херсон</u>
<u>Парк</u> <u>Херсонського</u> <u>обласного ліцею</u>	<u>парк-</u> <u>пам'ятка</u> <u>садово-</u> <u>паркового</u> <u>містечтва</u>	8	1964	<u>Херсон</u>
<u>Дендропарк</u> <u>Херсонського</u> <u>державного</u> <u>аграрного</u> <u>університету</u>	<u>парк-</u> <u>пам'ятка</u> <u>садово-</u> <u>паркового</u> <u>містечтва</u>	2,4	1983	<u>Херсон</u>
<u>Дендропарк</u> <u>Інституту</u> <u>землеробства</u> <u>Південного</u>	<u>парк-</u> <u>пам'ятка</u> <u>садово-</u> <u>паркового</u>	5,6	1964	<u>Херсон</u>

<u>регіону</u>	<u>мистецтва</u>			
<u>«Асканія-Нова»</u> <u>ім. Ф.Е. Фальц-Фейна</u>	<u>Біосферни</u> <u>й</u> <u>заповідник</u>	33307,6	1993	<u>Чаплинський район</u>
<u>«Асканія-Нова»</u>	<u>заказник</u>	183,2	1983	<u>Чаплинський район</u>
<u>«Асканійський»</u>	<u>заказник</u>	17746	1983	<u>Чаплинський район</u>